

Yksinhuoltajaisät päiväkodin asiakkaana
”Sankari ja outo kummajainen”

Jonna Laine

Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

KEMI 2014

TIIVISTELMÄ

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä:	Jonna Laine
Opinnäytetyön nimi:	Yksinhuoltajaisät päiväkodin asiakkaana ”Sankari ja outo kummajainen”
Sivuja:	51
Päiväys:	16.11.2014
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Timo Marttala ja Sari Halttunen
<p>Opinnäytetyön aihe ja tavoitteet:</p> <p>Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin yksinhuoltajaisät päiväkodin asiakkaana. Pysin opinnäytetyössäni selvittämään, mitkä valmiudet lastentarhanopettajilla on vastata kasvatuskumppanuuteen sekä mitkä valmiudet lastentarhanopettajalla on vastata yksinhuoltajaisien tarpeisiin. Selvitin myös onko eroa kasvatuskumppanuudessa, kun sen toisena osapuolena onkin isä. Vastauksia tutkimuskysymyksiini hain haastatteleamalla lastentarhanopettajia sekä perehtymällä lähdekirjallisuuteen.</p> <p>Teoreettinen viitekehys:</p> <p>Teoriaosuus koostuu vanhemmuuteen, isyyteen, yksinhuoltajuuteen, päiväkotiin sekä kasvatuskumppanuuteen liittyviin seikkoihin perehtymisestä. Tätä täydentävät yksinhuoltajaisien kokemukset ja lastentarhanopettajien haastatteluista saatu tieto.</p> <p>Toteutustapa:</p> <p>Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Opinnäytetyö etenee perinteisesti teoria osuudesta metodologiseen osuuteen, jota seuraa analyyttinen osuus sekä lopuksi pohdinta. Haastattelin neljää lastentarhanopettajaa kolmesta eri päiväkodista Kemimaassa kesällä 2014.</p> <p>Johtopäätökset:</p> <p>Haastatteluista ilmeni, että lastentarhanopettajilla on hyvät valmiudet kasvatuskumppanuuteen. Tämä valmius on myös parantunut aiempaan koulutukseen verrattuna, koska sen merkitystä korostetaan nykyään enemmän. Kasvatuskumppanuuteen kuitenkin saa varmuutta vasta työelämässä kokemuksen kautta. Valmius vastata perinteisestä poikkeavan vanhemmuuden tarpeisiin on kuitenkin heikompaa. Itse täytyy olla valveutunut seuraamaan alaansa liittyvää tietoa, jotta pysyy mukana. Koulutuksessa olisi myös hyvä panostaa tähän enemmän.</p> <p>Asiasanat: vanhemmuus, isyys, yksinhuoltajaisuus, kasvatuskumppanuus, varhainen puuttuminen, päiväkot.</p>	

ABSTRACT

LAPLAND UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme:	Bachelor of Social Services
Author:	Jonna Laine
Thesis title:	Single fathers as day care centre clients "A hero and a weird freak"
Pages:	51
Date:	16.11.2014
Thesis instructor(s):	Timo Marttala and Sari Halttunen
<p>The Topic and objective of the thesis:</p> <p>As the topic of my thesis I have chosen single fathers as day care centre clients. The aim of my thesis is to figure out the facilities kindergarten teachers have to respond to educational partnership and the needs of a single father. I am also studying whether there is a difference in educational partnership when the other party is a father. To get answers to my questions I interviewed kindergarten teachers and familiarized myself with source books.</p> <p>Theoretical context:</p> <p>The theoretical part is based on parenthood, fatherhood, single parenthood, day care centre and their relations with educational partnership. It is supplemented with the experiences of single fathers and the information received from the interviews with kindergarten teachers.</p> <p>Execution:</p> <p>My thesis is qualitative. The thesis proceeds conventionally from the theory to the methodological part followed by the analytical part and finally ending with reflection. I interviewed four kindergarten teachers from three different day care centres in Keminmaa during summer 2014.</p> <p>Conclusion:</p> <p>What I found from my interviews was that kindergarten teacher are well facilitated for educational partnership. This ability has also improved compared to prior education, since the meaning of it is nowadays more emphasized. The confidence in educational partnership is gained only through the experiences in working life. The facilities are weaker when responding to the needs of parenthood deviant from the traditional. One must be aware to follow the information related to one's profession to keep up. It would be important for education to invest more in this.</p>	
<p>Keywords: parenthood, fatherhood, single parenthood, educational partnership, early intervention, day care centre.</p>	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
SISÄLLYS.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 VANHEMMUUS.....	6
2.1 Vanhemmuus ja perheiden monimuotoisuus.....	6
2.2 Isyys.....	7
2.3 Lapsen huolto eron jälkeen.....	12
3 YKSIHUOLTAJUUS SUOMESSA.....	14
3.1 Yksinhuoltajuudesta yleisesti.....	14
3.2 Yksinhuoltajuus muutoksessa.....	15
3.3 Yksinhuoltajaisuus.....	18
4 PÄIVÄKOTI.....	22
4.1 Päivähoidosta yleisesti.....	22
4.2 Päivähoidon tavoitteet ja toiminta.....	25
4.3 Kasvatuskumppanuus.....	28
5 METODOLOGINEN OSUUS.....	30
5.1 Tutkimustehtävä ja – kysymykset.....	30
5.2 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.....	31
5.3 Tutkimusjoukko ja aineistonkeruu.....	34
5.4 Opinnäytetyöprosessin eteneminen.....	35
6 HAASTATTELUIDEN ANALYSOINTIA.....	38
6.1 Taustatietoja haastateltavista lastentarhanopettajista.....	38
6.2 Koulutuksen ja asenteen vaikutus työelämään.....	38
6.3 Yksinhuoltajaisän perhe päiväkodin asiakkaana.....	40
6.4 Johtopäätökset.....	44
7 POHDINTA.....	46
LÄHTEET.....	48

1 JOHDANTO

Yksinhuoltajaisät on nähty aikojen saatossa arjen sankareina ja outoina kummajaisina. Tämä johtuu siitä, että lapsen hoiva ja kasvatusta on pitkään nähty äidin pääasiallisena tehtävänä. Isien aktiivinen osallistuminen hoivaamiseen ja näin myös hellien tunteiden näyttämisen, on nähty rikkovan miesten maskuliinisuutta, joka on aiheuttanut hämmennystä. Naisen ja miehen ero ei myöskään ole enää niin selkeä ja suuri kuin se on ollut ennen. Molemmat pystyvät esimerkiksi käymään ansiotyössä, huolehtimaan kotitöistä ja kasvattamaan lapset.

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi yksinhuoltajaisät päiväkodin asiakkaina. Päädyin tähän aiheeseen, koska tulevana lastentarhanopettajana halusin enemmän tietoa vanhemmuuteen liittyvistä asioista. En kuitenkaan halunnut lähteä selvittämään perinteiseen vanhemmuuteen liittyviä asioita, vaan jotain sellaista, mistä ei ole kirjoitettu niin paljoa. Valitsin sitten yksinhuoltajaisät, koska he ovat aina jääneet jonkin toisen vanhemmuuden muodon varjoon. Esimerkiksi yksinhuoltajuutta tutkittaessa se on jäänyt yksinhuoltajaäitien varjoon ja vanhemmuuden tutkimuksessa on keskitytty isyyden tutkimiseen osana ydinperhettä. Lastentarhanopettajan näkökulma antaa minulle tietoa siitä, kuinka he ovat toimineet omassa työssään ja miten minä voisin tätä tietoa hyödyntää omassa työssäni tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää mitä valmiuksia lastentarhanopettajilla on kasvatuskumppanuuteen sekä selvittää heidän valmiuksiaan vastata yksinhuoltajaisien tarpeisiin. Selvitän myös sitä, onko kasvatuskumppanuudessa eroa silloin, kun sen toisena osapuolena onkin isä eikä äiti. Näihin kysymyksiin lähdin hakemaan vastauksia lähdekirjallisuudesta sekä haastattelemalla lastentarhanopettajia. Haastattelin neljää lastentarhanopettajaa Keminmaasta. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka etenee loogisesti teoriasta metodologiseen osuuteen sekä analyysiin ja lopulta pohdintaan.

2 VANHEMMUUS

2.1 Vanhemmuus ja perheiden monimuotoisuus

Aina lapsi syntyy osaksi jotakin perhettä, yhteiskuntaa ja kulttuuria. Lasta täytyisikin tarkastella hänen omasta yksilöllisestä tilanteestaan käsin sekä osana hänen omaa perhettä ja ympäristöä. Vanhemmuus syntyy oman lapsen myötä vanhemman ollessa lapsensa kanssa vuorovaikutuksessa. Vanhemmuuteen voi myös kasvaa. Siihen täytyy sitoutua ja se kestää läpi elämän. Hyvää vanhemmuutta on se, että pyrkii olemaan hyvä vanhempi vaikeuksistakin huolimatta. Vanhemmuudessa voi myös olla ongelmia, mutta niihin avun hakemisen kynnyksestä on pyritty madaltamaan. Avun hakemista ei silti koeta vielääkään helpoksi. Tähän yksi vaikuttava tekijä on sen ajan vallitseva kulttuuri, jossa vanhemmuus voidaan nähdä esimerkiksi yksityisenä perheasiana. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 9 ja 15.)

Vanhemmuus on myös monimuotoinen sekä laaja asia ja siihen kuuluu monia ulottuvuuksia. Yksi esimerkki ulottuvuuksista on luoda suotuisat kasvuolosuhteet lapselle. Vanhemmuudella on myös eri rooleja, kuten rajojen asettaja, rakkauden antaja, ihmissuhdeosaaja, huoltaja ja elämänopettaja. Nämä roolit muuttuvat lapsen kehitystason, iän ja perhetilanteen kautta. Esimerkiksi vauva tarvitsee erilaisia rajoja kuin kouluikäinen lapsi. Jokainen vanhempi on yksilöllinen ja sen moniulotteisuutta lisää entisestään perheen sisäiset ja yhteiskunnalliset asiat, voimavarat, mahdollisuudet sekä uhat ja odotukset. (Koivula 2004, 77.) Hyvä vanhemmuus on kaikkien opeteltavissa eikä se ole kenelläkään niin sanotusti geeneissä (Huttunen 2001, 122).

Yksinhuoltajaisyydessä monesti vanhemmuuteen juuri kasvetaan. Mies ei kanna lasta sisällään, vaan asia todellistuu hänelle vasta lapsen synnyttyä sekä vuorovaikutuksen alettua. Isä pystyy yhtä hyvin kuin äitikin takaamaan suotuisat kasvuolosuhteet lapselle sekä täyttämään vanhemmuuden erilaisten roolien vaatimukset. Yksinhuoltajaisyydessä täytyy todella olla sitoutunut vanhemmuuteen, koska vierellä ei ole sitä toista vanhempaa tukena. Tämä sitoutuminen kestääkin laillisesti siihen asti, että lapsi on täysi-ikäinen. Yksinhuoltajaisät ovat myös voineet kokea vaikeuksia vanhemmuudessaan silloin, kun lapsen huollosta on sovittu. Hyvää vanhemmuutta on kuitenkin se, että kaikesta huolimatta tekee parhaansa. Kulttuurilla on myös suuri vaikutus ihmisten suhtautumiseen

yksinhuoltajia kohtaan. Ennen se ei ollut niin helppoa, vaan yksinhuoltajaisia seurattiin yhteiskunnassa tarkemmin. Tarkkailtiin esimerkiksi, että onnistuvatko he vanhemmuudessaan, koska se poikkesi perinteisestä vanhemmuudesta.

Perheitä on myös monenlaisia ja niiden monimuotoisuus on lisääntynyt. Esimerkiksi ydinperheessä perhe muodostuu molemmista vanhemmista ja heidän yhteisistä lapsistaan. Yksinhuoltajaperheellä tarkoitetaan yhden huoltajan perhettä, jossa on vähintään yksi alaikäinen lapsi. Kasvatusvastuun heistä osa hoitaa itse ja osa toisen vanhemman kanssa yhdessä. Yksin vastuussa ollessa tukiverkoston muodostuminen on eriarvoisen tärkeää. Muita esimerkkejä monimuotoisista perheistä ovat monikkoperheet, joilla tarkoitetaan sitä, kun perheeseen syntyy kerralla useampi lapsi. Puolestaan uusperheessä lapsi on vain toisen aikuisen biologinen lapsi ja sateenkaariperheissä vanhemmat ovat samaa sukupuolta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 13.)

2.2 Isyys

Silloin, kun lapsen ja miehen välillä on perinnöllinen, biologinen suhde eli juuri tämän miehen sukusoluista on syntynyt kyseinen lapsi, puhutaan biologisesta isyydestä. Juridisella eli laillisella isyydellä tarkoitetaan miestä, jolla on yhteiskunnan kautta annettu velvollisuus ja oikeus kyseiseen lapseen. Tällainen isyyssuhde voi syntyä isyyden vahvistamalla tai tunnustamalla, joko avioliiton kautta tai adoptoimalla. (Huttunen 2001, 58–60.) Lapsen kanssa arjen jakaminen, asuminen, julkinen esiintyminen esimerkiksi vanhempainilloissa sekä ajan ja huolenpidon antaminen, vaikka biologista isyyttä lapseen ei olisikaan, kutsutaan sosiaalisesti isyydeksi. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi äidin miesystävällä. Psykologisella isyydellä tarkoitetaan puolestaan tunnepohjaista isäsuhdetta ja se määräytyy lapsen kautta. Esimerkiksi vaikka lapsella olisi isä, joka on sekä biologinen, juridinen että sosiaalinenkin, niin joku toinen mieshenkilö voi olla lapsen mielestä hänelle yhtä tärkeällä tasolla isähahmona. (Huttunen 2001, 62 ja 64.)

Itse isäksi tulemisessa on monta eri lähtökohtaa ja tarinaa. Johanna Mykkänen (2014) onkin jaotellut isäksi tulemisen kolme päätyyppiä. On olemassa normitarina, tahtotarina sekä selviytymistarina. Isän ollessa normitarinassa vahvana toimijana, korostuu siinä neuvottelu tulevan äidin kanssa, valintojen vapaaehtoisuus sekä varmuus. Tällaisessa tilanteessa edetään kohti tavoiteltua päämäärää eli perhettä. Isän ollessa vähäisenä

toimijana normitarinassa, hän myöntyy puolison toiveeseen tulla äidiksi. Tässä tilanteessa puolestaan korostuu epävarmuus valinnoissa ja päämäärässä sekä isäksi tulo koetaan velvollisuudeksi. Tahtotarinarissa isä on ainoastaan nähty vahvana toimijana ja siinä hän suostuttelee puolisoaan perheen perustamiseen ja vahva halu isäksi johdattaa miehen toimintaa. Isyyttä itsessään arvostetaan ja päämäärään pyritään aktiivisesti. Selviytymistarinarissa puolestaan isän ollessa vahva tekijä, traaginen tapahtuma pysähdyttää ja elämänhallinta katoaa. Uutta toimijuutta lähdetään rakentamaan. Tämä voi tapahtua esimerkiksi lapsettomuuden kohdatessa ja surun kanssa eläessä. Jos isä on tässä vähäinen toimija, voi isäksi tulemisen taustalla olla jopa pakko ja mahdollisuutta kieltäytyä ei ole. Tällöin päätökset tulevat äidin varassa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi vahinkoraskauksissa. (Mykkänen 2014, 33.) Yksinhuoltajaisän pärjäämiseen vaikuttaa se, että miten hän on tullut isäksi. Jos hän on sitä toivonut ja halunnut, niin todennäköisemmin hän myös pärjää vanhemmuudessa kuin puolestaan silloin, jos kyseessä on niin sanottu pakkotilanne.

Isänä oleminen on myös jaettu yleisesti kahteen vallitsevaan peruskantaan, jotka ovat äitikeskeinen hoiva ja jaettu vanhemmuus. Jaettu vanhemmuus perustaa juurensa tasa-arvoon, jossa isä osallistuu kasvatukseen ja hoivaan samalla tavoin äidin kanssa. Tässä ajatellaan isän kykenevän kaikkeen mihin äitikin. Tässä on kyse isän halusta ja valinnasta osallistua. Pienten lasten hoivaaminen puolestaan jätetään äidin vastuulle äitikeskeisen hoivan periaatteessa. Tässä isät oletetaan olemaan äidin tukena, mutta ei kuitenkaan äidin rinnalla tasavertaisena kasvattajana ja hoivaajana. (Vuori 2003, 53–54.)

Isyys voidaan jakaa myös neljään erilaiseen malliin. Mallit ovat tasa-arvoinen isä, hoivaava isä, valintoja tekevä isä sekä maskuliininen isä. Isä, joka on tasa-arvoinen äidin kanssa, jakaa erilaiset perhevelvollisuudet sekä muun työn tasan äidin kanssa. Hoivaava isä puolestaan pyrkii lastensa kanssa läheiseen suhteeseen. Näiden kahden samantyyllisen suuntauksen rinnalla on valintoja tekevä isä, joka yksilöllisiä kykyjään ja halujaan seuraten jättää kasvatusvastuun äidille. Maskuliininen isä taas jättää ainakin pienten lasten kasvatusvastuun äidille ja huolehtii puolestaan yhteiskunnallisista seurauksista, kuten työstä. (Vuori 2004, 30.)

Isänä olemisen muutokset

1960–1970 -luvuilla alettiin viimein puhumaan myös isyyden merkityksestä lapsen kasvatuksessa (Rantalaiho 2009, 33). 1960 -luvulla alettiin jo tutkia ajankäyttöä vanhempien kesken, esimerkiksi sitä, miten kotityöt jakautuvat ja perheen sekä työn yhteensovittamista. Tällöin ei kuitenkaan tutkittu isyyttä suoraan. (Kolehmainen & Aalto 2004,11.) Vaikka jo silloin isä haluttiin osaksi lapsen hoitoa ja kasvatusta, kasvatusvastuu ei yltänyt avioliiton ulkopuolelle liittyvään isyyteen. Vastuu oli äideillä. Isää kaivattiin kasvattamaan lastaan vasta sitten äidin rinnalle, kun lapsi oli tarpeeksi iso ja tarvitsi kasvaakseen miehen mallin. Tällöin suositeltiin esimerkiksi lyhyitä tapaamisia elokuvissa. (Rantalaiho 2009, 33.) Kuitenkin erikseen juuri isyyttä alettiin tutkia vasta 1980- luvulla (Kolehmainen & Aalto 2004,11).

1980 -lukua voidaanakin sanoa isyyden vuosikymmeneksi, koska silloin kiihtyi esimerkiksi eri lehdissä keskustelu isyyden merkityksestä. Asiasta puhuttiin paljon myös eri kansalaisjärjestöissä, kuten väestöliitossa. Mannerheimin lastensuojeluliitossa oli myös kampanja Mies 2000, jonka pääteemana oli isyys. Isät kehoitettiin nauttimaan omasta isyydestään, osallistumaan kotitöihin ja lapsen hoivaan sekä lapsen kasvatukseen äidin rinnalle. Miesten osallistuminen lapsen hoitoon ja kasvatukseen johtaa kuitenkin enemmän juurensa naisten haluun käydä myös ansiotyössä, tasa-arvo aatteen noustessa samaan aikaan pinnalle, kuin miesten omaan haluun osallistua lapsen hoitoon ja kasvatukseen. (Vuori 2004, 33 ja 47.)

Ajalla ja kulttuurilla onkin suuri vaikutus isyyteen ja kokemukseen isänä olemisesta. Juhani Kekäle on jaotellut isyyden kulttuurilliset mallitarinat kolmeen osaan eli miten kuskakin ajassa isyys on koettu. Esimodernissa isyystarinassa isä nähdään autoritaarisena ja etäisenä patriarkkana, joka työskentelee omalla tilallaan tai sen läheisyydessä, niin kuin suurin osa muistakin miehistä siihen aikaan. Tässä mallissa korostuu isän ja äidin erilaisuus sekä laajentunut ydinperhe käsite. Tätä aikaa seuraa teollistuvassa yhteiskunnassa yleistynyt moderni isyystarina, jossa isä on etäinen elättäjä. Tässä mallissa tiukka ydinperhe ja vanhempien erilaisuus korostuu. Postmoderni isyystarina puolestaan saa alkunsa tasa-arvo aatteen korostuessa ja naisten siirtyessä työelämään. Tässä mallissa isä on mukana lasten elämässä intensiivisesti. Keskeistä on vanhempien tasavertaisuus niin kotitöissä kuin lasten kasvatuksessa ja hoivaamisessa. Perheiden monimuotoisuus on tässä mallissa korostumassa. Tällä kaikella on ollut vaikutus myös miehisyyden käsityksen

muotoutumiseen. Kahdessa ensimmäisessä mallissa miehenä olemiseen oli tietty kaava. Tällöin mies oli elättäjä ja jotain erilaista kuin nainen. Postmodernissa mallissa raja miehyydessä sekä naisena ja miehenä olemisessä on häilynyt ja aiheuttanut hämmennystä. (Kekäle & Eerola 2014, 21 ja 27.) Hoivaava isä nimittäin rikkoo tätä perinteistä miehenä olemisen maskuliinisuutta. Tämä johtuu vanhoista rajoituksista, koska esimerkiksi koti-työt ovat kuuluneet ennen vain naiselle ja näin saaneet feminiinisen leiman (Kolehmainen 2004, 97.)

Yksinhuoltajaisyyden aiheuttama hämmennys voi osittain johtua juuri tästä roolien muotoutumisesta. Ennen on totuttu, että miehenä ja naisena olemisessä on suuri ero. Yksinhuoltajaisä joutuu kuitenkin täyttämään nämä kummatkin roolit, hoivaajana ja elannon tuojana, koska hänellä ei ole toista vanhempaa rinnalla tukemassa. Tämän vuoksi esiin nouseekin ihmetys, että onko yksinhuoltajaisä sankari, joka pystyy hoitamaan sekä työn että kodin ja samalla kummajainen, joka rikkoo maskuliinisuuden rajoja. Yksinhuoltaja-äitiä katsotaankin suopeammin, jos hän jää hoitamaan lastaan kotiin, koska se kuuluu perinteisen vanhemmuuden malliin kuin puolestaan, jos yksinhuoltajaisä jää kotiin hoitamaan lastaan.

Lapsen hoitotuet

Vanhemmuutta ja isyyttä koskevissa tuissa on tapahtunut ajan ja kehityksen myötä muutoksia. Esimerkiksi äitiysraha muuttui vuonna 1985 äitiys-, isyys-, ja vanhempainrahaksi. Eli isälläkin oli nyt mahdollisuus jäädä pienen lapsen kanssa kotiin. Kotihoidontuki muuttui myös isien mahdolliseen käyttöön. Perusta isyydestä keskustelulle oli kuitenkin kaksijakoinen. Toisaalta sen tarkoitus oli vapauttaa äidit työmarkkinoille. Toisaalta ajatuksena oli lapsen mahdollisuus saada läheinen suhde myös isään. (Vuori 2004, 47–48.) Lisäksi uutta isyyttä tukemaan perustettiin Isätoimikunta vuonna 1999, jossa pohdittiin isän asemaa yhteiskunnassa (Kolehmainen & Aalto 2004, 9). Isätoimikunta pohti esimerkiksi eron jälkeisen isyyden onnistumista, lapsen oikeuksia kumpaankin vanhempaan sekä isän oikeuksia hoivaavaan ja osallistuvaan isyyteen. Yhteishuoltajuuden merkitystä myös korostettiin isätoimikunnassa. (Kuronen 2003, 111–112.) Vuonna 2002 eduskunta päättikin isyysvapaan pidentämisestä (Kolehmainen & Aalto 2004, 9).

Vaikka kulttuuri ja aika ovatkin tehneet äidistä lapsen ensisijaisen hoivaajan, niin tähän voitaisiin saada aikaan muutos esimerkiksi, jos kodinhoidontuki tehtäisiin tulosidonnaiseksi. Tällöin isätkin pystyisivät paremmin jäämään lapsen kanssa kotiin, koska tulon menetykset eivät olisi niin suuret. Yleensä perheen tulot ovat suuremmat isällä kuin äidillä. (Anttonen 2003, 183.) Isät ovat kuitenkin jo nykyisin aktivoituneet vanhemmuudessa ja heidän suhteensa on rinnastettu äiti-lapsi -suhteen tasolle (Vuori 2001, 126). On myös nähty, että miehet ovat siirtymässä yhä enemmän julkisesta hyväksynnästä kohti kotia ja perhettä. Samalla miehet ovat pyrkineet löytämään omat toimintatapansa hoitaa lasta ja kotia. (Jokinen 1999, 29.)

Vanhempainvapaassa on myös eroja Pohjoismaiden välillä. Esimerkiksi Ruotsissa vanhempainvapaa kestää 480 päivää ja sen voi puolittaa vanhempien kesken. Kummallakin vanhemmalla on kuitenkin 60 päivää, joita ei voi antaa toiselle vanhemmalle. Vapaalla voi olla myös osa-aikaisesti. Sitä voi myös säästää siihen asti, että lapsi täyttää kahdeksan vuotta, eikä kaikkea vapaata tarvitse käyttää kerralla. Norjassa on ensin äitiysvapaa, joka kestää 45 päivää ja isällä on puolestaan 20 päivää isyysvapaata. Vanhemmat voivat sitten jakaa joko 145 päivää tai 195 päivää vanhempainvapaata keskenään. Tämä riippuu vanhempainvapaapäivärahasta, sen ollessa joko 100- tai 80 - prosenttista. Norjassa vanhempainvapaata voi myös jatkaa osa-aikaisuudella, mutta vain siihen asti, että lapsi on kaksi vuotias. (Rantalaiho 2003, 208.) Suomessa puolestaan äidillä on ensin 105 päivää äitiysvapaata ja sitten on 158 päivää vanhempainvapaata, jonka voi tuki jakaa vanhempien kesken (Rantalaiho 2003, 208). Vanhempainvapaalla voi kuitenkin olla vain yksi vanhempi kerrallaan, joten isät eivät voi automaattisesti jäädä vanhempainvapaalle, vaikka haluaisivatkin. Kaksi ehtoa tulee täyttyä, jotta isä voi jäädä vapaalle. Sen on oltava äidinkin toive sekä äidillä on oltava jokin jonne palata, kuten työ- tai opiskelupaikka. (Lammi- Taskula 2007, 113.) Isällä on kuitenkin oikeus 18 isyysvapaapäivään, jotka hän voi jaksottaa ja joita ei voi siirtää äidille (Rantalaiho 2003, 209).

Isyyden kannalta Suomen järjestelmä on heikoin, koska vain hänelle suunnattua vapaata on vähiten, samoin yhteisesti jaettavaa vapaata. (Rantalaiho 2003, 209.) Isä ei myöskään voi työskennellä kuin sunnuntaisin vanhempainvapaan aikana. Äiti puolestaan voi ja silloin vanhempainrahaa maksetaan hänelle vähimmäismäärä. (Kela 5.3.2013, hakupäivä 28.10.2014.) Suomessa myös oletetaan isän olevan isyysvapaalla yhtä aikaa äidin kanssa. Ruotsissa ja Norjassa se on isän omaa lapsen hoitoaikaa ilman äitiä. (Rantalaiho 2003,

208–209.) Vuodesta 2003 lähtien Suomessa isillä on kuitenkin ollut mahdollisuus kokonaiseen isäkuukauteen isyyysvapaan lisäksi. Vuonna 2010 tämä kuukausi piteni kahdella viikolla ja vapaa on nyt yhteensä kuusi viikkoa. Isäkuukausi nimityksenä onkin nykyään harhaanjohtava. Äidille tätä vapaata ei voi siirtää, koska sen tarkoituksena on puolestaan se, että isä huolehtii itsenäisesti lapsesta. Se voidaan pitää jatkona vanhempainvapaalle tai siirtää myöhemmäksi. (Lammi-Taskula 2007, 48.)

2.3 Lapsen huolto eron jälkeen

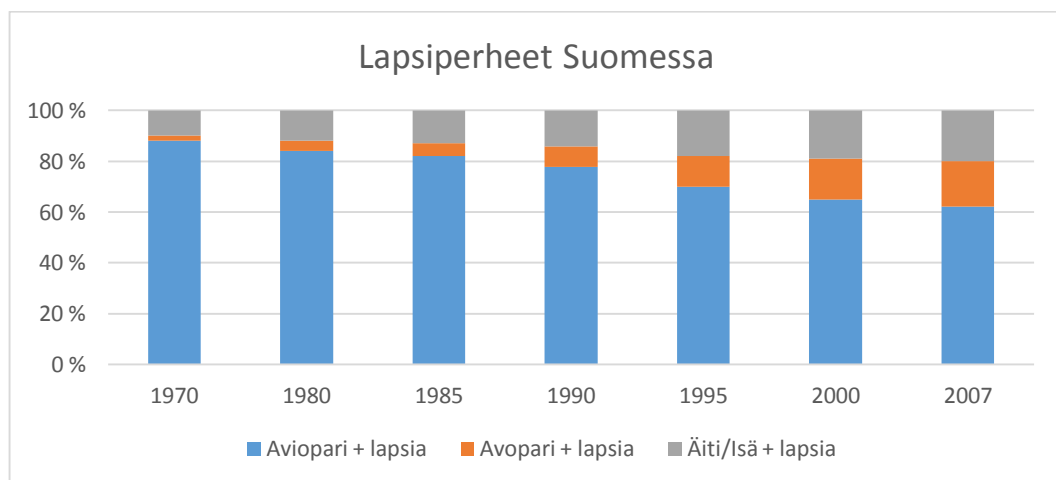
Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983, 7.§) oikeuttaa vanhemmat sopimaan keskenään järjestelyistä koskien lapsen asumista, huoltoa ja tapaamista eron jälkeen. Suurin osa vanhemmista onnistuu tekemään sopimuksen lapsen huollosta keskenään tai sitten pienellä avustuksella esimerkiksi perheasioiden sovittelijan kanssa. Tuomioistuimeen menee vain 5-10 prosenttia tapauksista. Vanhempien keskenään sovitut asiat voidaan halutessa vielä vahvistaa sosiaalitoimessa allekirjoittamalla huoltosopimuksen lapsesta. Avioliittolain (411/1987, 20.§) nojalla vanhemmilla on oikeus perheasioiden sovittelijaan, jos he eivät keskenään pääse lapsen huollosta yhteisymmärrykseen. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983, 8.§, 11.§) määrää myös, että lapsen mielipide on hänen kehitystasoonsa nähden selvitettävä ja kuunneltava. (Santala 2009, 137.) Suurin osa lapsen huoltoratkaisuista on Suomessa yhteishuolto, joita on 90 prosenttia sosiaalilautakunnan vahvistamista sopimuksista. Vaikka suurin osa lapsen huolloista on jaettu, ei arjen vastuu kuitenkaan mene tasan. Päävastuu on lähivanhemmalla, jolla lapsi/lapset pääosin asuvat ja se on usein äiti. (Rantalaiho 2009, 44.) Äidin lähivanhemmuus koetaan luontevaksi ja hänen asema ensisijaisena vanhempana pysyy edelleen yhteiskunnassa vahvana. (Santala 2009, 136.) Tämä perustuu osalta biologiaan synnytyksen kautta ja psykologiaan sillä, että äidin ja lapsen suhde koetaan ainutlaatuiseksi sekä tärkeäksi (Sinkkonen & Kalland 2005, 7-9).

Kun lapsi asuukin isän luona, moni luulee siihen liittyvän jokin erityinen syy, koska se poikkeaa niin sanotusta normaalista. Tällaista syytä ei kuitenkaan tarvitse taustalla olla. Näitä syitä, joita taustalla oletetaan olevan, ovat usein äidin päihde- tai mielenterveysongelmat, kyvyttömyys huolehtia lapsista, halu etsiä itseään tai liikkuva työ. (Santala 2009, 139.) Yhteiskunta suosii edelleen äitiä lapsen huoltajana ja se näkyy myös sosiaalityöntekijä Tiina Neuvosen artikkelissa Lasten maailma-lehdessä (6-

7/2000). Siinä hän kertoo naisvaltaisella alalla, kuten sosiaalityössä, olevan vielä ongelmia yksinhuoltajaisille tarkoitettujen tukien toteuttamisessa, vaikka tarvetta niille olisi. Äideille myös usein annetaan hänen mukaansa enemmän mahdollisuuksia lasten kanssa. Esimerkiksi äidin alkavaan alkoholiongelmaan tarjotaan hänelle usein katkaisuhoidtoa, mutta isälle usein kohdennetaan kerrasta poikki menettelyä. (Huttunen 2001, 123.) Erään isän kokemukset lapsen huoltopäätöstä tehtäessä olikin se, että hän koki koko "sen systeemin" olleen puolueellisesti äitien takana kuin jämähtäen menneisyyteen (Santala 2009, 144). Yksinhuoltajaisia onkin kaikista lapsiperheistä vain noin kolme prosenttia. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 58). Tämä ehkä kertoo siitä, että äitiä ajatellaan edelleen sopivanmaksi lapsen lähivanhemmaksi.

Verraten Ruotsin perhepolitiikkaan Suomessa ei myöskään kannusteta eronneita vanhempia lapsen jaettuun huolehtimiseen taloudellisesti, vaikka se olisi lapsen kannalta parasta. Suomessa on siis edelleen pysytty ratkaisussa, jossa valitaan lapselle lähivanhempi. Ruotsissa voi esimerkiksi jakaa lapsilisän vanhempien kesken eron jälkeen ja molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus saada elatustukea. Etävanhempi voi myös saada asumistukea, jos lapset ovat hänen luonaan hoidossa. Näin ei voi tehdä Suomessa, vaan tukea on oikeutettu saamaan aina vain toinen vanhemmista. (Hiilamo 2009, 75.)

Kaaviossa yksi kuvataan prosenttiosuudet eri perhemuodoista Suomessa vuodelta 1970–2007. Suurin osa perheistä on aviopareja ja lapsia, mutta avoparien ja lapsien määrä on kasvanut vuosien varrella. Yksi vanhempaiset perheet ovat myös lisääntyneet ja vuonna 1995 ne ovat jopa ohittaneet avopari perheiden määrän.

Kaavio 1. Lapsiperheet Suomessa (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 58).

3 YKSINHUOLTAJUUS SUOMESSA

3.1 Yksinhuoltajuudesta yleisesti

Yksinhuoltajalla tarkoitetaan perhettä, jossa on ainakin yksi alle 18 – vuotias lapsi sekä yksi vanhempi. 1970-luvulta lähtien yksinhuoltajien määrä on kasvanut ja kasvu oli nopeinta laman aikana 1990-luvun alussa. Viime vuosina kasvu on kuitenkin hidastunut. (Haataja 2009, 47.) Näitä huoltajuussuhteita ei kuitenkaan tilastoida mihinkään, vaan tilastot syntyvät lapsen asumisjärjestelyiden mukaan. Esimerkiksi, jos vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mutta lapset asuvat pääsääntöisesti lähivanhemmallaan, niin tilastot katsovat asumisperusteiden mukaan tämän lähivanhemman yksinhuoltajaksi. Lapset voivat myös asua yhtä paljon kummankin vanhemman luona, mutta asuinosoitteita voi lapsella olla vain yksi. Tästä asumisosoitteesta siis määräytyy tilastoihin, kumpi vanhemmista on yksinhuoltajan roolissa, vaikka ei välttämättä oikeasti olekaan. (Haataja 2009, 47.)

Tilanteessa, jossa on kuitenkin päädytty sellaiseen ratkaisuun, että vain toiselle vanhemmalle on määrätty lapsen huoltajuus eli yksinhuoltajuus, niin molemmat vanhemmat ovat silti edelleen elatusvelvollisia. Tilanteessa, jossa toisaalla asuva vanhempi ei yhteisestä sopimuksesta huolimatta osallistu lapsen elatukseen, voidaan siitä tehdä virallinen elatusapusopimus sosiaalitoimen kautta tai tuomioistuimen päätöksellä. Lapsella ollessa vain yksi juridinen vanhempi tai etävanhempi ei puolestaan kykene elatustukea maksamaan, on lapsi oikeutettu saamaan elatustukea Kelalta. (Suomi.fi 2014, hakupäivä 9.9.2014.)

Taulukossa yksi on kuvattu lapsiperheet Suomessa ja niistä perheistä prosenttiosuudet yksinhuoltajaperheistä sekä kaikista perheistä vuosilta 1990–2005. Taulukkoon on eroteltu yksinhuoltajaäitiperheet ja – isäperheet. Kummassakin perhemuodoissa määrä on hieman kasvanut, mutta yksinhuoltajaäitiperheitä on reilusti enemmän kuin yksinhuoltajaisäperheitä. Lukujen ennustetaan pysyvän tulevaisuudessa suurin piirtein samoissa määrissä (Kartovaara 2007, 36).

Taulukko 1. Kaikista lapsiperheistä yksinhuoltajaperheiden prosenttiosuus (Kartovaara 2007, 35).

Vuosi	Yksinhuoltajaäidit	Yksinhuoltajaisät
1990	12,3 %	1,7 %
1995	15,4 %	2,1 %
2000	17,0 %	2,4 %
2005	17,4 %	2,5 %

3.2 Yksinhuoltajuus muutoksessa

Yksi kiinnostuksen kohde yksinhuoltajuudesta kirjoittamiseen on se, että Suomessa on tehty vähän yhteiskuntapoliittisesti liittyvää tutkimusta yksinhuoltajuudesta ja sen erilaisista vaikutuksista. Ne, mitä on tehty, ovat keskittyneet lähinnä yksinhuoltajien toimeentuloon ja työhön. Syy, miksi on tartuttu juuri näihin seikkoihin, on se, että ennen automaattisesti yksinhuoltajan katsottiin olevan äiti, joka on synnyttänyt lapsen avioliiton ulkopuolella. Näin äiti ei voinut käydä töissä, vaan huolehti kotona lapsesta. Näin myös hänen taloudellinen tilanteensa oli usein heikko. (Rantalaiho 2009, 20.)

Ennen kuin neutraali käsite yksinhuoltaja vakinaistui vuonna 1970 suomenkieleen, siitä käytettiin leimaannuttavia käsitteitä, joiden juuret johtivat jo kauas. Näitä leimaannuttavia käsitteitä olivat muun muassa vajaaperhe, poikkeavaperhe ja tynkäperhe. Joissain kirjallisissa teoksissa sitä myös verrataan kahden vanhemman täydelliseen perheeseen. (Forsse'n, Haataja & Hakovirta 2009, 11.) Nykyinen yksinhuoltajakäsite on kuitenkin lapsen kannalta hankala, koska se antaa ymmärtää, että hänellä on huolehtivia vanhempia vain yksi. Vaikka tällaisessa tilanteessa toinenkin vanhempi voi osallistua lapsen elämään ja olla tälle ehdottoman rakas. Käsite, huoltajuus, on myös Suomessa hyvin oikeudellisuuteen viittaava, jossa siihen liittyy paljon velvollisuuksia. Puolestaan esimerkiksi Ruotsissa (ensamförälder) ja Englannissa (single parent) yksinhuoltaja käsite viittaa huoltajan sosiaaliseen asemaan eli yksin elämiseen ei velvollisuuksiin. (Forsse'n, Haataja & Hakovirta 2009, 12.)

Yksi suuri muutos on tapahtunut itse yksinhuoltajaksi tulemisessa. 1900 -luvulla suurin syy yksinhuoltajuuteen oli leskeys tai avioliiton ulkopuolinen raskaus. Tällöin yksinhuoltajaksi tuleminen ei usein ollut harkittu päätös. Enemmän kuin 29 prosenttia

yksinhuoltajista oli leskiä 1970 -luvulla, nykyään enää pari prosenttia. Yksi syy tähän oli sota-aika sekä yleinen aikuiskuoletisuus, joka on nyt vähentynyt suuresti. 5-10 prosenttia lapsista syntyi avioliiton ulkopuolella 1970- luvulla, jolloin äiti oli usein yksinhuoltaja. Ehkäisymenetelmät ovat nykyään kehittyneet ja näin voidaan paremmin välttää ei-toivotuilta raskauksilta. Abortin mahdollisuus on myös laillistunut 1970 -luvulla. (Haataja 2009, 48–49.) Näiden ehkäisymenetelmien kehittyessä raskautta ja näin myös vanhemmuutta on voitu suunnitella.

Nykyään lapsia syntyy yhden vanhemman perheeseen 7-8 prosenttia eli suurta muutosta luvuissa ei ole ajan myötä tapahtunut. Yksinhuoltajien määrän kasvun pysähtymisen yhtenä syynä voidaan pitää lapsiperheiden yleisen määrän pienenemisenä ja vanhentuvaa väestön ikärakennetta. Nykyään yksinhuoltajuuden yleisin selittävä tekijä on vanhempien ero. (Haataja 2009, 49 ja 62.) Myöskään avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia ei enää katsota pahalla yhteiskunnassa ja jopa yksin voi adoptoida lapsen ja näin tulla yksinhuoltajaksi. Yksinhuoltajuus voi siis olla nykyään myös suunniteltu päätös. Sosiaalinen kategoria yksinhuoltajuudesta on muuttumassa kuitenkin erittäin hitaasti. Esimerkiksi yhä mielletään yksinhuoltajaksi enemmän äiti kuin isä, vaikka äitikeskeisen hoivan periaate on väistymässä jaetun hoivan ja lapsikeskeisyyden tieltä. (Rantalaiho 2009, 43–44.)

Rahalliset tuet ja ansiotyö yksinhuoltajien kohdalla

Lisäksi yksinhuoltajien saamat rahalliset etuudet ovat ajan myötä muuttuneet. Esimerkiksi yksinhuoltajat olivat vuosina 1956–1993 oikeutettuja verovähennyksiin, yksinhuoltajavähennyksen nimikkeellä, mutta se lakkautettiin vuonna 1994. Tämän tilalle tuli korotus lapsilisään osittain korotettuna ja yksinhuoltajalisällä. Uudistuksessa oli niin hyvät kuin huonot puolensa. Ennen maksettuun tukeen olivat oikeutettu uusioperheen molemmat vanhemmat, jos he olivat yksinhuoltajia. Nyt uutta tukea saa vain yksin asuva yksinhuoltaja. Korotettua lapsilisää saavat puolestaan vain alle 17 -vuotiaan lapsen yksinhuoltajat. Eli 17 -vuotiaan lapsen kanssa sitä ei enää saa, kun edellistä tukea puolestaan sai. Toisaalta aiemmin saadut verovähennykset eivät hyödyttäneet yksinhuoltajaa, jolla ei ollut tarpeeksi veronalaisia tuloja. Lisäksi siinä ei ollut lapsi määrällistä korotusta, kuten lapsilisässä nykyään on, joten se palveli parhaiten yhden lapsen kanssa asuvaa yksinhuoltajaa. (Haataja 2009, 54.) Yksinhuoltajaa tuntuu myös

syrjivän vieläkin vanhanaikaisten asenteiden lisäksi perhevapaoikeus, koska hänellä ei ole oikeutta osa-aikaiseen vanhempainvapaaseen niin kuin ydinperheen vanhemmilla on (Rantalaiho 2009, 45).

Yhteiskunnan antama taloudellinen tuki yksinhuoltajille on myös aika heikkoa. Esimerkiksi yksinhuoltajakorostus Kelan lapsilisään on 46,60 euroa (1.1.2010). Vuonna 2011 tehtiin indeksikorotus lapsilisiin, joka oli 0,4 prosenttia, kun taas arvioitu varsinainen indeksikorotus oli 0,8 prosenttia. (Alasalmi 2011, 166–167.) Eli se ei vastaa todellisuutta niin hyvin kuin se voisi. Yksinhuoltajien työssä käyminen tulisi myös tehdä joustavaksi ja näin koko perheen tilanne paranisi ja samalla yhteiskunnaltakin säästyisi rahoja. Esimerkiksi alle 25-vuotiaana työttömäksi jäänyt henkilö maksaa valtiolle vuosittain 27 500 euroa. Kun tämä työtön olisi 60-vuotias, niin maksua olisi kertynyt yhteiskunnalle jo 1,1 miljoona euroa. (Alasalmi 2011, 171.) Yksi selittävä tekijä yksinhuoltajien työssäkäynnin vähyydelle verrattuna esimerkiksi ydinperheisiin on se, että ei löydy työtä, joka olisi tarpeeksi joustavaa. On kuitenkin myös esimerkkejä, joista työn joustavuus näkyy positiivisesti. Kuten eräs yksinhuoltajaisä kuvailee, että ”Kun ei ole mahdollista tehdä ylitöitä, ei ole tarvinnut tehdä niitä.” (Kröger 2009, 178–179).

Erityistä huolta yksinhuoltajien taloudellisessa tilanteessa herättää se, että usein yksinhuoltajaperheet ovat huonossa työmarkkina-asemassa eli tulonsiirtojen varassa. Tulonsiirrot eivät seuraa indeksikorotuksillaan yleistä hintakehitystä eivätkä palkkakehitystä, jolloin tulot ovat jo lähtötasoltaan pienemmät. Tilannetta pahentaa se, että työn teko ei ole yhden tulollisen taloudessa edes kannattavaa kaikkien verojen ja päivähoitomaksujen jälkeen verrattuna perheen kanssa saatavaan vietettyyn aikaan. (Pylkkänen 2009, 94–95.) Taulukossa kaksi näkyikin toimeentulon jakautuminen yksinhuoltajatalouksissa, kahden vanhemman perheissä sekä kaikissa kotitalouksissa vuosilta 1996–2007. Kaikissa kotitalouksissa luvut ovat laskeneet, mutta yksinhuoltajien kotitalouksista toimeentulotukea saa reilusti enemmän perheitä kuin muilla kotitalouksilla.

Taulukko 2. Toimeentulotuen jakautuminen tilastoina (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 93).

Vuosi	1996	2000	2005	2007
Yksinhuoltajat	31,9 %	27,0 %	25,2 %	23,3 %
Avio-/avoparit, joilla lapsia	10,2 %	6,7 %	4,9 %	4,3 %
Kaikki kotaloudet	12,9 %	9,8 %	8,4 %	7,6 %

3.3 Yksinhuoltajaisuus

Vuonna 2007 yksinhuoltajaisia oli 15 000 eli noin 13 prosenttia kaikista yksinhuoltajista. Kaikki lapsiperheet mukaan luettuna yksinhuoltajaisä perheitä on 2,6 prosenttia. Lapsen iän kasvaessa hän asuu lisääntyvissä määrin yksinhuoltajaperheessä. Alle vuoden ikäisistä lapsista asuu kahdeksan prosenttia, 4-6 vuotiaista lapsista 13 prosenttia ja melkein joka viides 7-17 – vuotiaista lapsista asuu yksinhuoltajaperheessä. (Haataja 2009, 53–54.)

Yksinhuoltajaisät jäävät usein huomioimatta, esimerkiksi yksinhuoltajakeskusteluissa sekä siihen liittyvissä kirjoituksissa keskitytään lähinnä äitiin yksinhuoltajana. Sekä erilaisissa isyystutkimuksissa isiä tutkitaan usein kahden vanhemman taloudessa, jolloin yksinhuoltajaisät jäävät taas ulkopuolelle. (Kröger 2009, 170 ja 174.) Yksinhuoltajaisät on myös vaikea lokeroida jonkin tietyn käsitteen alle, joten he ovat jääneet Huttusen mukaan oudoiksi kummajaisiksi ja sankareiksi. Esimerkiksi Huttunen kokee yksinhuoltajaisät hyvinkin kyvykkäiksi sekä motivoituneiksi huoltajiksi, koska he ovat jo taistelleet lasten huoltajuuden ja asumisen itselleen. (Huttunen 2001, 119.) Yksinhuoltajaisien luokittelemattomuus mihinkään tarkkaan lokeroon on synnyttänyt nykypäivänä epäkohtia, joista yhtenä esimerkkinä se, etteivät yksinhuoltajaisät ole oikeutettuja isyysrahan kaltaiseen etuuteen. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävä nainen voi sitä puolestaan kuitenkin saada. Isä on oikeutettu isyysrahaetuuteen vain, jos hän asuu lapsen äidin kanssa. (HS.fi 2011, hakupäivä 9.9.2014.)

Kokemuksia

Vuonna 1997 tehtiin Amerikassa kyselytutkimus isien tyytyväisyydestä yksinhuoltajuuteensa. Tähän Alfred DeMarisin ja Geoffrey Greifin tekemään kyselyyn vastasi 1100 yksinhuoltajaisää. Vastanneista 72 prosenttia oli tyytyväisiä tilanteeseensa. Jos isä oli joutunut taistelemaan huoltajuuden saamisesta, hän koki olevansa tyytyväisempi. Tyytyväisyys lisääntyi kokemukseen ja ajan myötä. Onnistumisen kokemukset olivat parempia, jos isä oli ollut osallisena lapsen hoitoon jo ennen yksinhuoltajaksi tuloa. Ystävät ja sosiaaliset suhteet edistivät isän pärjäämistä. Uuden puolison löytäminen päinvastoin aiheutti enemmän ongelmia kuin yksin oleminen. Työssä käynti koettiin yksinhuoltajaisien kohdalla hankalaksi. (Huttunen 2001, 119–120.)

Jouko Huttunen muistaa omasta lapsuudestaan yhden isän, joka jäi neljän lapsen yksinhuoltajaksi vaimon kuoltua. Vaimon kuolema oli myös siihen aikaan lähes ainoa syy siihen, miksi joku oli yksinhuoltajaisä. Hän muistaa tämän isän pärjänneen hyvin ja kyläläiset jopa ihailivat häntä, vaikka hän olikin silmätikkuna kyläläisille. Miehellä oli hänen mukaansa myös näyttämisen halua muille, että hekin pärjäävät. Tämä ehkä auttoi miestä jaksamaan eteenpäin. Ennen myös yksinhuoltajaksi jääneet isät menivät usein aika pian uudelleen naimisiin. Ehkä yhtenä syynä siihen oli miesten osaamattomuus keittiössä ja kodinhoidossa. (Huttunen 2001, 97.)

Kari Hagert on yksinhuoltajaisä. Hänellä on edellisestä suhteesta yksi poika, jonka huoltajuus on äidillä. Uudessa avioliitossa heille on syntynyt kolme poikaa. Eron jälkeen Hagert muutti pois ja pojat jäivät silloin äidille. Lasten äiti löysi uuden miehen romanikulttuurista, jossa uusi mies ei huoli edellisen liiton lapsia. Tällöin lapset perinteisesti laitetaan lastenkotiin. Siinä vaiheessa Hagert haki pojat luokseen ja hänestä tuli yksinhuoltaja. Lasten äiti muutti uuden miehen kanssa Ruotsiin. Varsinkin nuorimmalla pojista oli aluksi kova äidin kaipuu. Hagert päätti kuitenkin, ettei huoli ketä tahansa naista rinnalleen, vaan opetteli tekemään itse kaikki kotityöt. Hän oli töissä niin sanotusti sekamiehenä ja arki oli lähinnä selviytymistä, eikä raha tuntunut aina riittävän. Hagert kokee, että jostain on pitänyt luopua, mutta on erittäin ylpeä pojistaan. Hän kokee, että yksinhuoltajuus ottaa paljon, niin antaa se silti enemmän. (Alasalmi 2011, 120–127.)

Juha Korpela on myös yksinhuoltajaisä. Hän sai kahden poikansa yksinhuoltajuudesta päätöksen käräjäoikeuden kautta. Päätöksestä hän oli erittäin kiitollinen ja helpottunut,

koska lasten äidillä oli vaikea alkoholiongelma. Ensin he olivat päätyneet yhteishuoltajuuteen, jossa lasten lähivanhemmuus eli asuminen oli määrätty isälle. Yhteistyö vanhempien välillä osoittautui kuitenkin niin hankalaksi äidin puolelta tulevien syytösten ja epäluotettavuuden vuoksi, että Korpela päätti hakea yksinhuoltajuutta. Lasten äiti ei vastustellut isän yksinhuoltajuushakemusta ja päätös siitä tulikin kuukaudessa. Töissä Korpela joutui luopumaan esimiehen asemastaan lisääntyneiden poissaolojen vuoksi, mutta työn asiakaspalvelupuolella hän sai kuitenkin pitää. Arki oli vaativaa, mutta samalla antoisaa.

Korpela ei koskaan ole kokenut, ettei pystyisi yksinhuoltajuuteen, mutta mieltä painoi välillä ajatus ajanpuutteesta sekä riittämättömyyden tunteesta. Erityistä voimaa jaksamiseen hänelle on antanut se, että toinen pojista oli sanonut kerran, että ”Olipa isä hyvä juttu, että lähdettiin”. Korpela ei koe tarvinneensa yhteiskunnalta mitään erityistä tukea. Hän on kuitenkin ihmetellyt, miksei kukaan ole koskaan ottanut selvää, miten he ovat sittemmin pärjänneet. Hän kaipaasi tähän parannusta, ettei tilanne pääsisi joissain tapauksissa pahenemaan. Hän uskoo myös ikänsä auttaneen asian käsittelemisessä, koska hän on jo 40-vuotias. Hän pohtiikin, miten esimerkiksi joku 19-vuotias isä voisi olla samassa tilanteessa aivan sekaisin ja kokea tarvitsevansa tukea. (Alasalmi 2011, 34–43.)

Henri Kujala on myöskin yksinhuoltajaisä ja hänelläkin oli aluksi yhteishuoltajuus pojastaan. Hänestä tuli kuitenkin yksinhuoltaja pojan ollessa viisivuotias. Pojan äiti pyysi sitä itse, koska koki sen olevan tälle parhaaksi. Kujala oli näihin aikoihin opiskelija ja koki yksinhuoltajuuden todella hankalaksi, koska opintotuki ei millään meinannut riittää arjen pyörittämiseen. Laskujen maksamisen jälkeen elämiseen jäi kuukausittain vain 40 euroa. Onnekseen hän sai vanhemmiltaan taloudellista apua jonkin verran. Kujala on kokenut yksinhuoltajuudessaan erittäin hankalaksi sen, että kaikissa viranomaisasioissa hän on joutunut todistamaan yksinhuoltajuutensa. Esimerkiksi passia hakiessa hän joutui todistamaan yksinhuoltajuuden erikseen ja puolestaan äidin hakiessa passia samoihin aikoihin, häneltä oli vain kysytty laitetaanko lapsi passiin. Äidillä ei edes tällöin ollut enää pojan huoltajuutta.

Epäoikeudenmukaisuutta Kujala kokee olevan myös elatussopimuksen teossa. Silloin, kun heillä oli vielä yhteishuoltajuus ja Kujala maksoi elatustukea, siihen tehtiin sopimus aina vuodeksi kerrallaan. Kyseisessä tilanteessa katsottiin hänen tulojensa nousevan jossain vaiheessa. Kun nyt äidistä tuli elatustuen maksaja, niin sopimus kirjoitettiin

suoraan minimitulojen mukaisesti siihen asti, että lapsi tulee täysi-ikäiseksi. Kujalaa on kuitenkin eniten vihastuttanut eräs tapahtuma päiväkodissa. Tällöin uusi lastenhoitaja ei ollut tutustunut pojan hoitosopimukseen, jossa yksinhuoltajuus mainitaan. Lastenhoitaja ei tällöin meinannut antaa poikaa isän mukaan, koska hänen mielestään äidin ilmoitus asiasta puuttui. Kujala ei ole koskaan epäillyt pärjäämistään yksinhuoltajana, eikä koe joutuneensa luopumaan mistään. Hänen on vain täytynyt laittaa kaikki asiat tärkeysjärjestykseen. Hän on myös kasvattanut poikansa pienestä asti auttamaan siinä missä pystyy. Hän kokee kuitenkin, että joskus on vain pakko jaksaa, yksinhuoltajalla ei ole varaa lyödä hanskoja tiskiin. (Alasalmi 2011, 81–90.)

Aiempaa teoria tekstiä vahvistaen ylläkerrotuista kokemuksista ilmenee, että yksinhuoltajaisä oli ennen vielä suurempi harvinaisuus kuin nykyään. Yksinhuoltajaisää saatettiin pitää kylän silmätikkuna eikä oikein tiedetty miten häneen tulisi suhtautua. Oletettiin myös, että mies menee uudelleen naimisiin, jotta hän pärjäisi ainakin kotitöissä. Hoivaavan isyyden yleistyessä isienkin oletetaan kykenevät kotitöihin ja sen feminiinistä leimaa pyritäänkin häivyttämään entisestään. Kokemuksista ilmeni myös, että yksinhuoltajaisyyden taustalla voi olla äidin kyvyttömyys huolehtia lapsesta, mutta se ei ole välttämätöntä. Kuitenkin yhteiskunnan tottuminen siihen, että äiti on pääasiallisesti se lähivanhempi, näkyi kokemuksissa. Erityisesti se näkyi Kujalan kokemuksissa, esimerkiksi päiväkodin henkilöstön kanssa ja passia hankittaessa. Tukiverkoston merkitys myös korostui kokemuksissa. Olisi hyvä, jos tukiverkosto ja tuki myös yhteiskunnan puolelta olisivat niin kattavat, ettei yksinhuoltajalla tarvitsisi tulla tunnetta siitä, että on vain pakko jaksaa. Kaikki yksinhuoltajaisät olivat kuitenkin pohjimmiltaan tyytyväisiä tilanteeseensa ja halusivat itse olla päävastuullisena vanhempana lapsilleen.

4 PÄIVÄKOTI

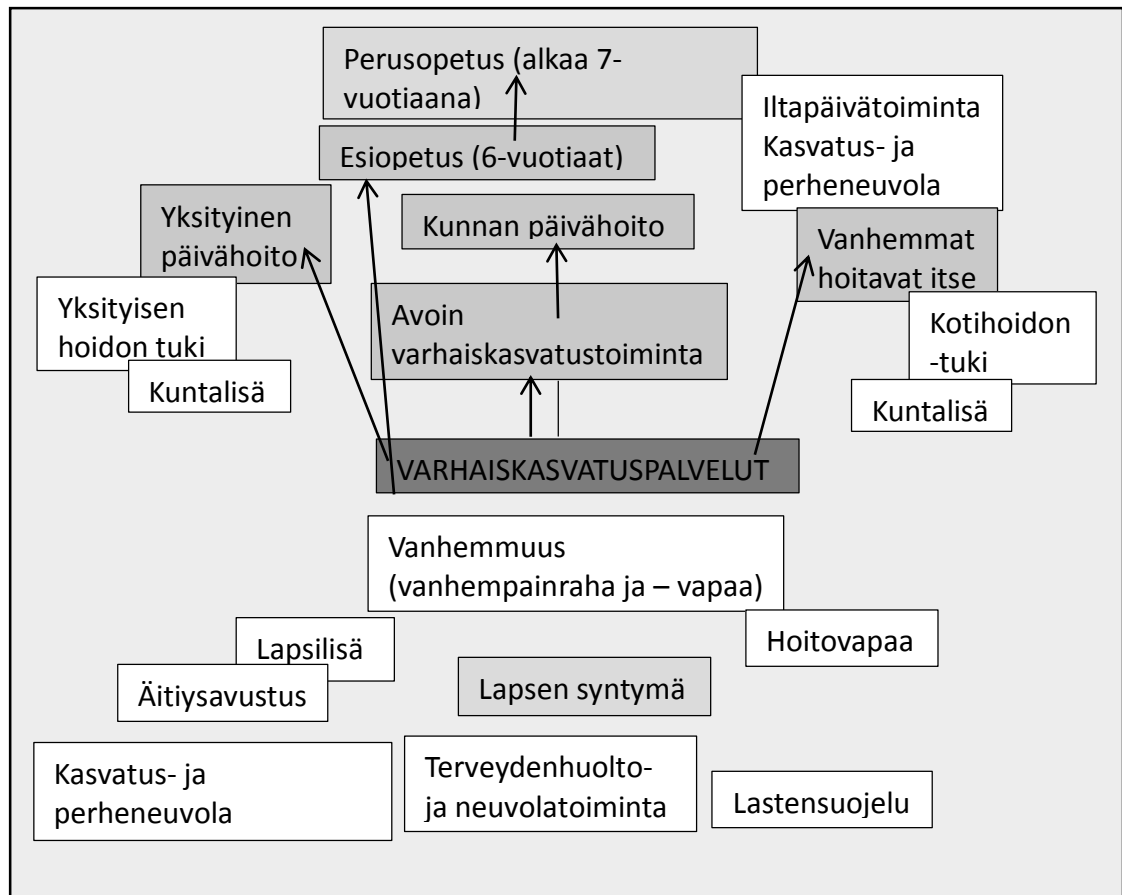
4.1 Päivähoidosta yleisesti

Päivähoito kuuluu kunnan järjestämiin peruspalveluihin ja sen lähtökohtana on avoimuus ja neutraalisuus (Keskinen & Virjonen 2004, 8). Päivähoito on erittäin kattava palvelu ja sitä käyttää noin 70 prosenttia suomalaisista lapsiperheistä. Tätä suuremman käyttäjäprosentin lapsiperheiden palveluista saavat vain neuvolapalvelut. Sisällöllisesti päivähoito on varhaiskasvatusta. Lasten kehitystarpeiden perusteella määräytyy päivähoidon pedagoginen tehtävä. (Junttila 2004, 14.) Lähes jokaisen perheen käyttäessä päivähoidon palveluja, se on hyvä väylä huomata mahdollisia erityisen tuen tarpeita jo varhaisessa vaiheessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 9.) Jokaisella lapsella on myös subjektiivinen päivähoito-oikeus eli kaikki alle kouluikäiset lapset ovat oikeutettuja kunnan järjestämään päivähoitoon (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 89).

Päivähoidon asiakas ei ole pelkästään lapsi, vaan myös koko hänen perheensä ja näin sekä vanhemmuuden, että lapsen kasvun tukeminen kuuluvat päiväkodin tehtäviin. (Keskinen & Virjonen 2004, 8-9.) Samalla perhe on sosiaalipalveluiden asiakas, koska päiväkotiki kuuluu osaksi sosiaalipalveluita. Päiväkotiki myös osaltaan mahdollistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja mahdollisuuksia, joten myös yhteiskunta on päivähoidon asiakas. (Ovaska 2004, 158.) Yksinhuoltajaisä perheiden lapset käyttävät päivähoitopalveluita siinä missä muutkin perheet ja varhainen puuttuminen on myös heidän kohdallaan tärkeää. Näin päivähoidon henkilöstön havaitessa jotain huolestuttavaa joko lapsessa tai vanhemmuudessa, niin siihen päästään puuttumaan ajoissa.

Aiemmin kirjoitetussa kokemuksessa yksinhuoltajaisä Korpela kertoi, että hän on kummastellut sitä, kun kukaan ei ole myöhemmin kysellyt miten he pärjäävät. Päiväkotiki on oiva paikka keskustella perheen pärjäämisestä arjessa ja pohtia yhdessä esimerkiksi mieltä askarruttavia kysymyksiä. Päivähoidon ollessa matalankynnyksen palvelu, niin isällä voi olla siellä päivittäisten kohtaamisten kautta helpompaa kertoa, jos hän kaipaa esimerkiksi vanhemmuuteensa tukea. Yhteiskunnan kannalta myös joustava päivähoito olisi ihanteellinen, koska esimerkiksi yksinhuoltajaisät monesti käyvät töissä ja lapsen hakeminen voi joskus myöhästyä. Perhepolitiikan tavoitteena Suomessa onkin tukea perheitä hoidon järjestämisessä pienille lapsille. Vanhemmille taataan myös mahdollisuus

hoitaa lasta kotona perhevapaajärjestelmän kautta. Tähän järjestelmään kuuluvat kotihoidontuki, vanhempainvapaa sekä äitiys- ja isyysvapaa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 88.) Kaaviossa kaksi on kuvattu Suomen varhaiskasvatuspalvelut. Palvelut alkavat lapsen synnyttyä ja päättyvät kun lapsi siirtyy kouluun.

Kaavio 2. Suomen varhaiskasvatuspalvelut (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 100).

Päivähoitoa koskevat lait ja asetukset

Erilaisten lakien tarkoituksena on asettaa minimivaatimukset ja lähtötaso päivähoitoon laadulle (Ovaska 2004, 159). Työntekijöiden sekä asiakkaiden oikeusturvan takaamiseksi on kehitetty varhaiskasvatusta koskevat sopimukset, määräykset ja lait. Sosiaali- ja terveysalalla korostuu erityisesti määräysten, lakien, eettisten periaatteiden sekä sopimusten noudattaminen. On myös laadittu ammattitaitovaatimuksia päivähoitoon työntekijöille laadun takaamiseksi. Näitä ovat palvelumyönteisyys, asiakaslähtöisyys,

moraalinen harkinta, vuorovaikutuksellinen osallistuminen sekä kestäväan kehitykseen pyrkiminen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 88.) Esimerkiksi päiväkodin arjessa huomioitavia määräyksellisiä seikkoja ovat luottamuksellisuus, salassapito ja vaitiolo velvollisuus. Työntekijöiden täytyy myös varmistaa lapsen kuunteleminen, osallisuus ja näkemyksen huomioiminen. Päiväkodin työntekijöillä on lisäksi velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus huolen herätessä lapsesta (Järvinen, Laine, & Hellman-Suominen 2013, 92). Taulukossa kolme on lueteltu Suomen varhaiskasvatusta ohjaavat lait, sopimukset sekä määräykset. Kaikkien näiden lakien pohjalla on Suomen Perustuslaki.

Taulukko 3. Lait, sopimukset ja määräykset, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta. Sulkuihin on merkitty lain pykälä ja viimeisin muokkaamisvuosi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 89.)

Suomen Perustuslaki (731/1999)
Kuntalaki (365/1995)
Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta/Julkisuuslaki (621/1999)
Hallintolaki (434/2003)
Lastensuojelulaki (417/2007)
Perusopetuslaki (477/2003)
Sosiaalihuoltolaki (710/1982)
Laki lasten päivähoidosta (36/1973)
Asetus lasten päivähoidosta (239/1973)
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi (504/2002)
Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005)
Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (608/2005)
Varhaiskasvatustyöryhmän muistiot (1999, 2007)
Periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (9/2002)
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000)
Varhaiskasvatus suunnitelma/ VASUn perusteet, valtakunnallinen VASU, kuntakohtainen VASU, päiväkotikohtainen VASU, lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (2005)
Yhdistyneiden Kansakuntien Lasten Oikeuksien julistus (1989)
Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön eettiset ohjeet

Lakien noudattamisesta ja päivähoidon toiminnan sujuvuudesta vastaa kunkin päivähoitoyksikön päiväkodinjohtaja, joka toimii myös asiantuntijana varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa. Hän myös vaikuttaa kuntaorganisaatiossa päivähoitoa koskeviin päätöksiin. Päiväkodinjohtajan työtehtävät koostuvat pedagogisesta johtamisesta, hallinnollisesta johtamisesta ja päivittäisjohtamisesta. Koulutustausta monilla heistä on lastentarhanopettaja, jonka lisäksi he ovat käyneet täydennyskoulutusta liittyen johtajuuteen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 94.) Lastentarhanopettaja on puolestaan päivähoidon pedagoginen asiantuntija lasten kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa sekä lisäksi hän monesti vastaa tiimensä toiminnasta. Lastentarhanopettajalla on opetuksen suunnittelun ja toteutuksen vastuu. Koulutukseltaan hän voi olla sosionomi (AMK) tai yliopiston puolelta, joko varhaiskasvatuksen kandidaatti tai maisteri. Lastenhoitaja puolestaan ohjaa, kasvattaa ja hoitaa lasta osana tiimiä. Monien koulutustausta on lähihoitaja koulutus. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 95.)

Lapsen kasvatusta on vahvana osana varhaiskasvatusta ja se tarkoittaa tavoitteellista ja tietoista toimintaa, jonka avulla ohjataan lapsen persoonallisuuden muuttumista, kasvua sekä yksilöllisyyden muokkautumista. Kasvattajalla puolestaan tarkoitetaan monesti lapsen lähikasvattajaa, joita voi olla useitakin. Siinä ominaista on luottamus, kunnioitus ja hyvä kasvatussuhde. Tunnusmerkkinä ammattikasvattajalle on hänen kasvatustietoisuutensa. Tällöin hänen tekonsa ja toimintansa ovat tietoisia. Kasvatuksella pyritään vaikuttamaan itse lapsen kasvuun, joka tarkoittaa niin henkistä kuin psyykkistäkin kehityskulkua. Kehitys puolestaan pitää sisällään jatkuvan muutoksen elämänkaaren aikana tapahtuvien toimintojen, käyttäytymisen ja persoonallisuuden kanssa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 18–19.)

4.2 Päivähoidon tavoitteet ja toiminta

Varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen jokaisen lapsen kohdalla kuuluu kunkin päiväkodin velvollisuuksiin. Haasteita varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen tulee, jos kasvattajan ja vanhemman näkökulma lapsesta vaihtelee. Yksi syy tähän on se, että yleensä päivähoidon henkilöstö näkee lasta enemmän erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa kuin vanhemmat. Asioista on hyvä puhua vanhempien kanssa konkreettisten havaintojen kautta, esimerkiksi miten lapsi toimii eri tilanteissa. Tällaisissa tilanteissa ei tulisi yleistää

käytöstä yhdeksi lapsen ominaisuudeksi. Vääriä tulkintoja ja luottamuksen heikentämistä voi tapahtua, jos asioista ei puhuta tai niistä kierrellään ja kaarrellaan. Yhteistyön aikaansaaminen on edellytys mahdollisen huolen puheeksi ottamiselle ja näin voidaan myös kehittää asioita yhdessä myönteisempään suuntaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 74.) Nykyään varhaiskasvatuksen toiminnan punainen lanka piilee vuorovaikutuksessa, sillä se on ihmissuhdetyötä. Yhtenä tärkeimmistä tavoitteista päivähoidossa on hyvinvoiva lapsi, jossa lapsen kasvattaminen ja kasvaminen tapahtuu perheen kanssa yhdessä vuorovaikutussuhteessa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 8.)

Hyvän päivähoidon katsotaan sisältävän perhelähtöisyyden eli jokainen perhe kohdataan yksilöllisesti ja pyritään vastaamaan heidän tarpeisiinsa mahdollisimman hyvin (Junttila 2004, 12). Esimerkiksi yksinhuoltajaisä tulisi ottaa vastaan ennakkoluulottomasti ja olettaa hänen olevan aivan yhtä kykenevä huoltaja lapselleen kuin yleensä lähivanhempana pidetty äitikin. Perusta hyvälle päivähoidolle on se, että sen eri osapuolet ovat siihen tyytyväisiä eli niin lapsi, vanhemmat kuin työntekijätkin. Siihen kuuluu esimerkiksi tiedon kulku siitä, mitä lapsen hoitopäivän aikana on tapahtunut ja mitä siihen sisältyy sekä se, että siihen on mahdollisuus myös vaikuttaa. Lasten viihtyvyys on myös tärkeää, koska sen lisäksi, että se palkitsee työntekijöitä, niin se lisää vanhempien tyytyväisyyttä ja luottamusta. (Junttila 2004, 12.)

Vuonna 2000 käynnistettiin Vanhemmuuden aika-hanke. Tässä selvitettiin esimerkiksi se, mitä tavoitteita päivähoidossa koetaan tällä hetkellä olevan. Tähän Stakesin kyselyyn vastasi neuvoloiden kautta 361 ja päiväkotien kautta 650 työntekijää ja vanhempaa. Päiväkodeissa vanhemmuuden tukemisen tavoitteiksi oli määritelty vastanneiden työntekijöiden mukaan ensisijaisesti vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Muita tavoitteita oli arvostaa vanhemmuutta, tukea perheen arkea, vanhempainiltojen/-ryhmien järjestäminen, erilaiset luennot ja projektit vanhemmille. Lapsen lähtökohtien ja tarpeiden huomioiminen nähtiin myös tärkeäksi tavoitteeksi, kuten myös erityisen tuen tarpeen huomioiminen, työyhteisön toimintatapojen kehittäminen, yksilöllisyyden huomioiminen sekä kasvatustietouden ja – vastuun syventäminen. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 35.) Kyselystä kävi myös ilmi, että päiväkotien työntekijöistä 39 prosenttia oli sitä mieltä, että vanhemmille tarjottava tuki kohdistuu pääsääntöisesti lasten äideille. 72 prosenttia heistä koki myös isyyttä tuettavan päivähoidossa. Tämän vanhemmille suunnatun tuen antamisen koki tärkeäksi 90 prosenttia vastanneista. Kuitenkin vain 41 prosenttia

vastanneista päiväkodin työntekijöistä oli sitä mieltä, että koulutus antaa vanhemmuuden tukemiseen riittävät valmiudet. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 38 ja 60.)

Varhainen puuttuminen ja ihmiskäsitys osana päivähoitoa

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että heti aikuisen havaittua lapsella tarpeen erityiseen tukeen, ryhdytään toimiin tämän tilanteen parantamiseksi. Sitä parempi ennuste on lapsen kehitykselle, kasvulle ja oppimiselle mitä varhaisemmassa vaiheessa toimintaa pyritään muuttamaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 72.) Nämä huolenaiheet voivat esimerkiksi liittyä lapsen kehitykseen, elämäntilanteeseen, hyvinvointiin tai olosuhteisiin (Huhtanen 2004, 188).

Esimerkiksi lastentarhanopettaja voi huomata, että yksihooltajaisä on usein väsynyt, kun hän hakee lapsensa päivähoidosta. Hän voi ottaa huolensa esille isän kanssa ja he voivat yhdessä pohtia mistä väsymys johtuu sekä voisiko asialle tehdä jotain. Yhdessä he voivat miettiä olisiko perheen tukiverkostossa jotain ihmistä, joka voisi katsoa lasta silloin tällöin, jotta isä voisi levätä. Jos ei, niin voidaan olla yhteydessä vaikka perhetyöhön tai lapsiperheiden kotipalveluun, josta voitaisiin tulla auttamaan arjen asioissa. Asia on hyvä ottaa puheeksi jo varhaisessa vaiheessa, ettei tilanne pääse pahenemaan. Isä voi tilanteen kärjistyessä jopa palaa niin loppuun, että lapsen turvallinen kasvu ja kehitys voivat heikentyä. Kulutusjärjestelmän puolella varhainen puuttumisen pakollisuus on määritelty laissa, mutta varhaiskasvatuksen puolelta kyseinen välttämättömyys puuttuu. Se kuitenkin monissa päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaankin esille. (Huhtanen 2004, 189–190.)

Käsitystä yleensä ihmisistä ja sen näkymistä henkilön toiminnassa kutsutaan puolestaan ihmiskäsitykseksi. Siihen sisältyy myös asenne, arvot ja elämänfilosofia. Se vaihtelee eri yhteiskunnissa sekä kulttuureissa ja se on myös aikaansa sidoksissa. Ihmiskäsityksen tiedostaminen on vaikeaa ja niitä on erilaisia. Se voi myös muodostua monista eri ihmiskäsityksistä. Niiden tiedostaminen voi kuitenkin olla hyödyllistä, koska se vaikuttaa käsitykseen hoivasta, hoidosta, oppimisesta sekä kasvatuksesta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 20–22.) Lastentarhanopettajan työssä nykyään on korostunut oman ihmiskäsityksen tiedostaminen, koska perheiden monimuotoisuuskin on kasvanut. Se täytyy tiedostaa, jotta voi olla mahdollisimman ammatillinen kohdatessa uusia

tilanteita. Esimerkiksi, jos työntekijällä on ennakkoasenne eri taustoista tulevia perheitä kohtaan, lapset havaitsevat sen helposti. Lapset havaitsevat hyväksyykö aikuinen erilaisuuden, vaikka hän ei sitä suoraan toisikaan esille ja ottavat sitten mallia.

4.3 Kasvatuskumppanuus

Hyvä kasvatuskumppanuussuhde päiväkodin työntekijän ja lapsen vanhemman välillä on erittäin tärkeä osa laadukasta päivähoitoa. Päivähoitoa järjestettäessä huomioon tulee ottaa se, että vanhemmat ovat oman lapsensa asioiden asiantuntijoita. Ensisijainen kasvatustietämys ja -oikeus ovat vanhemmilla. Tavoitteena on, että vanhempien ja päivähoitohenkilöstön välillä vallitsee kasvatuksellinen kumppanuus. Tässä kasvatuskumppanuudessa he tukevat toinen toisiaan lapsen kehitykseen, kasvuun sekä oppimiseen liittyvissä seikoissa. Lapsen hyvinvointiin tuo turvaa aikuisten tiiviin vuorovaikutuksen mukana tuoma asiantuntemuksen ja tiedon kasvu. (Koivula 2004, 81.) Kasvatuskumppanuuteen kuuluvat suuremmat osa-alueet ovat ammatillinen vuorovaikutus, jaettu kasvatustehtävä sekä vanhemman ja lapsen suhteen kannattelu. Siihen kuuluvat myös lapsen tarinoiden ja kokemusten kuunteleminen, kasvatustietoisuus, vanhempien osallistaminen sekä kasvattajan tunnevuorovaikutus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 9.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kunnioitus, kuunteleminen, dialogi sekä luottamus (Kaskela & Kekkonen 2006, 9). Kuuntelemiseen tarvitaan turvallista ilmapiiriä ja siinä korostuu luottamuksellinen suhde toiseen ihmiseen. Tämä suhde määrittelee mitä kenellekin tuntee turvalliseksi kertoa. Kunnioitukseen kuuluu puolestaan toisen hyväksyminen juuri sellaisena kuin hän on, erilaisistakin näkemyksistä huolimatta. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan ensinnäkin aikaa, vuoropuhelua ja yhteisiä kokemuksia. Sen rakentuminen lähtee kuuntelemisesta ja kunnioituksesta. Dialogissa kummankin tieto ja kokemukset ovat yhtä merkityksellisiä ja siihen mahtuu myös erimielisyyttäkin, jolle on rakentunut tilaa kunnioituksen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–38.) Kasvatuskumppanuuden merkitys on noussut entisestään subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä. Päiväkodin henkilöstö osallistuu monien lapsien kohdalla päivittäin heidän kasvatukseensa ja hoitoon. Vanhempien kasvatustietämyksen jakaminen on näin mahdollistunut ja se luo tarpeen hyvälle kasvatuskumppanuudelle. Aloitteen

kumppanuuden syntymiselle tulisi tulla työntekijän puolelta, mutta vastuu sen ylläpitämisestä kuuluu vanhemmille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20.)

Kasvatuskumppanuus rakentuu päiväkodissa aloituskeskustelun ja tutustumiskäynnin myötä, tutustumisvaiheessa sekä lapsen vastaanottamisessa. Se myös rakentuu myöhemmin vanhempien ja työntekijöiden päivittäisissä kohtaamisissa, kasvatustilaisuuksissa sekä lapsen mahdollisten erityisen tuen tarpeen tilanteissa. Päivittäiset kuulumisen vaihtamiset saavat vanhemman tietoiseksi siitä, mitä päivän aikana ovat tapahtunut ja onko lapsen tarpeet otettu huomioon. Näin vanhempi voi paremmin luottaa hyvään hoitoon ja hyvin mielin jättää lapsensa sinne taas seuraavana päivänä. Työntekijä kokee toimintansa arvostetuksi, kun vanhempi luottaa lapsensa joka päivä hoitoon hyvillä mielin. Päivittäinen kuulumisten vaihtaminen lisää myös tilaa ottaa puheeksi hankalammatkin asiat tarvittaessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 9 ja 21.)

Edellytyksiä ammatilliselle vuorovaikutukselle ovat hyvä tahto ja välittäminen, vuorovaikutusvastuu sekä molemminpuolinen kunnioitus. Muita keinoja hyvään vuorovaikutukseen ovat oikein kuuleminen ja ymmärtäminen, vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoista, rehellisyys sekä asiakaslähtöisyys. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2013, 159.) Kasvatuskumppanuus on myös sitoutumista tietoisesti ja toiminnallisesti lapsen oppimisen, kasvun sekä kehityksen tukemiseksi. Usein vanhemmat myös kaipaavat toisen aikuisen tukea huoliensa käsittelyyn ja tuntemustensa jakamiseen. Vanhemmilla on usein huoli lapsensa kehityksestä ja kasvatuksesta ja he kaipaavat tällöin tietoa, mikä on normaalia ja mikä puolestaan ei. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11 ja 15.)

Päiväkodissa kasvatuskumppanuuden alkaessa aloituskeskustelulla on suuri vaikutus siihen, kuinka se lähtee siitä rakentumaan. Yksinhuoltajaisän kohtaamisessa täytyy muistaa ennakkoluulottomuus ja kunnioitus, kuten myös kaikkien vanhempien kohdalla. Jos ensivaikutelmasta jää huono tunne vanhemmalle, niin myöhemmin voi olla hankala kertoa mahdollisista mieltä painavista asioista. Jokapäiväisten kuulumisten vaihtaminen on koettu myös tärkeäksi. Yksinhuoltajaisäkin voi esimerkiksi olla 8.00–16.00 töissä. Tällöin voi olla tilanne, että isä saa viettää kotona lapsensa kanssa aikaa vain neljä tuntia, jos lapsi menee sitten jo nukkumaan. Voi myös olla, ettei isällä ole läheistä tukiverkostoa, jonka kanssa keskustella lapsen kehityksestä ja kasvusta. Tällöin päiväkodissa

kuulumisten vaihtaminen ja henkilöstön kasvatustietoisuus voivat olla ensiarvoisen tärkeitä tiedonlähteenä yksinhuoltajaisälle.

5 METODOLOGINEN OSUUS

5.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin yksinhuoltajaisät päiväkodin asiakkaana. Sen tarkoituksena on selvittää, miten lastentarhanopettaja voi vastata yksinhuoltajaisän tarpeisiin. Selvitän myös, mitä valmiuksia lastentarhanopettajalla on vastata kasvatuskumppanuuteen. Käsittelen opinnäytetyössäni kasvatuskumppanuutta harvinaisemmasta näkökulmasta yksinhuoltajaisän ollessa sen toisena osapuolena. Selvitän myös, lastentarhanopettajien koulutuksen antamia valmiuksia työelämään ja asenteiden vaikutusta työhön. Selvitin myös, onko joitain eroavaisuuksia, kun päiväkodin asiakkaana on yksinhuoltajaisä ja tämän perhe kuin esimerkiksi ydinperhe.

Tutkimuskysymykset

Mitkä valmiudet lastentarhanopettajalla on vastata kasvatuskumppanuuteen?

Mitkä valmiudet lastentarhanopettajalla on vastata yksinhuoltajaisien tarpeisiin?

Onko eroa kasvatuskumppanuudessa?

Pyrin näillä kysymyksillä selvittämään, antaako koulutus tarpeeksi hyvän pohjan lastentarhanopettajille vastata kasvatuskumppanuuteen. Sekä sitä, onko lastentarhanopettajilla valmiuksia vastata yksinhuoltajaisien tarpeisiin. Pyrin myös selvittämään näkykö kasvatuskumppanuudessa eroa eri perhemuotojen välillä. Vastauksia näihin tutkimuskysymyksiin hain teemahaastattelemalla lastentarhanopettajia. Haastattelussa käsiteltäviä teemoja olivat mitä lastentarhanopettajat käsittävät kasvatuskumppanuudella ja mitä valmiuksia siihen on saatu koulutuksesta. Teemoina olivat myös, mitä valmiuksia lastentarhanopettajalla on kohdata yksinhuoltajaisä ja eroaako se muiden vanhempien kohtaamisesta sekä vaikuttavatko asenteet työhön ja onko tällä kaikella vaikutusta lapseen. Haastattelussa nostin esille myös asioita, joita lastentarhanopettaja pitää merkittävänä vanhemmuudessa ja sen tukemisessa.

Valitsin lastentarhanopettajan näkökulman, koska se kiinnostaa minua tulevana lastentarhanopettajana. Voin tulevaisuudessa omassa työssäni hyödyntää suoraan opinnäytetyöni

tietoa, kun teen sen lastentarhanopettajan näkökulmasta. Päätin valita vanhemmuutta koskevan kysymyksen, koska se on tärkeä osa lastentarhanopettajan työtä kasvatuskumppanina ja josta minulla itselläni on vähiten tietoa. Päätin rajata aiheeni koskemaan yksinhuoltajaisiä, koska siitä ei ole niin paljon kirjoitettu kuin esimerkiksi yksinhuoltajaäideistä. Aihe on myös ajankohtainen, koska monimuotoisemmat perheet ovat yleistymässä. Opinnäytetyöni aihetta valittaessa aloin pohtia, miten päiväkodissa voitaisiin tukea muuttunutta vanhemmuutta ja sitä myötä myös lapsen kehitystä. Päädyin tähän rajaukseen pohtiessani opinnäytetyöntyön laajuutta ja sitä, millainen työ on mahdollista yksin alkaa toteuttamaan. Aihe on merkittävä myös yhteiskunnallisesti, koska päivähoito kuuluu sosiaalipalveluihin, joita käyttää 70 prosenttia suomen lapsista. Kaikilla lapsilla on myös subjektiivinen päivähoito-oikeus. Yhteiskunta tasolla aihe on merkittävä siinä mielessä, että monimuotoiset perheet ovat yleistymässä. Yhteisön ja yksilön kannalta merkittävää puolestaan on se, että lapsi saisi mahdollisimman laadukkaan päivähoito paikan, jossa osattaisiin ottaa huomioon lapsen eri lähtökohdat ja mahdolliset tuen tarpeet.

5.2 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyön malliksi olen valinnut perinteisen mallin, jossa teoriaosuutta seuraa metodologinen osuus. Tämän jälkeen tulee analyysiosio ja johtopäätökset sekä lopuksi pohdinta. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen, joten tulosten luonne on myös laadullista. Opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä ainakin itselleni, oman ammatillisuuteni kehittyessä niin kasvatuksen asiantuntijana kuin kasvatusyhteisön jäsenenä. Tulokset eivät mene kuitenkaan suoraan käytäntöön missään, koska en tee opinnäytetyötäni mihinkään organisaatioon. Valitsin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska ajattelin, ettei aiheestani löydy kovin paljoa tietoa. Halusin myös tiedostaa käytännössä tapahtuvan lastentarhanopettajien työskentelyn kasvatuskumppanina ja varsinkin niissä tilanteissa, joissa toisena osapuolena on yksinhuoltajaisiä. Tämän kautta pystyn sitten hyödyntämään tuloksia itselleni tulevaisuudessa, mahdollisesti työskennellessäni itse lastentarhanopettajana.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavan kohteen ominaisuuksia, laatua sekä merkitystä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sen toteutustavat ovat kuitenkin hyvin vaihtelevia. Näkökulmia tutkimukseen voivat olla kohteen ympäristön,

tarkoituksen, taustan, merkityksen tai kielen tarkastelu. Tämän vastakohtana voidaan pitää kvantitatiivista tutkimusta, joka puolestaan perustuu tutkittavan kohteen tulkitsemiin ja kuvaamiseen numeroiden sekä tilastojen kautta. Näitä menetelmiä voidaan kuitenkin käyttää samassakin tutkimuksessa ja sama asia voidaan selittää kummallakin menetelmällä, tosin eri tavoin. (Jyväskylän yliopisto, hakupäivä 20.9.2014.) Laadullinen tutkimusmenetelmä on hyvä valita, kun kyseessä on monimutkainen prosessi tai kohteesta ei tiedetä tai sitä ei tunneta niin paljoa. Menetelmän idea on onnistunut hyvin, jos se saa kirjoittajan pohtimaan aihetta sekä omaa kehitystään opittuaan kohderyhmän näkökulmasta. (Inspirans 2009, hakupäivä 20.9.2014.)

Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen laatuun yleisesti vaikuttaa esimerkiksi väsymys, muistin epävakaisuus, menetelmän tuttuus ja suorittajan kokeneisuus. Arvioidessa mittauksen luotettavuutta kiinnitetään huomio sen pätevyyteen eli validiuteen sekä sen reliabeliuteen eli mittausvirheettömyyteen. (Heinilä & Paakkinen, hakupäivä 17.10.2014.) Esimerkiksi isyys ja yksinhuoltajaisuus omaavat tutkimusalan lyhyen historian, jolloin monissa teoksissa on käytetty paljon samaa lähdekirjallisuutta. Tällä voi olla vaikutusta luotettavuuteen, koska näkökulma aiheesta on vielä suppea. Aihe oli ajankohtainen yksinhuoltajaisuuden yleisyydessä, mutta kuitenkin sen jääneenä yksinhuoltajaäitien varjoon. Aiheeni ei kuitenkaan ole kenenkään kohdalla niin henkilökohtainen, että se loukkaisi ketään ja aiheet käsitellään yleisellä tasolla.

Kaikki haastattelemiini lastentarhanopettajat omasivat työkokemusta ja heillä oli alan koulutus, joten he olivat kaikin puolin päteviä vastaamaan laatimiini haastattelukysymyksiin. Haastateltavia ei siis ole valittu aivan sattumanvaraisesti, vaan heillä täytyi olla lastentarhanopettajan pätevyys. Kuitenkin Keminmaan lastentarhanopettajista haastatteluun vastaavat työntekijät tulivat valituksi sillä perusteella, ketkä siihen suostuivat eli he ovat ehkä muita työntekijöitä hieman aktiivisempia. Kaikki siis osallistuivat haastatteluun vapaaehtoisesti. Haastattelut sijoittuivat aamupäivään eli vastaajien vireystaso ei todennäköisesti ollut vielä laskenut ja haastattelun pituuteen ei ollut liian pitkä. Haastateltavilla oli tuttu ja turvallinen ympäristö vastata haastattelun kysymyksiin, sen tapahtuessa heidän työpaikallaan. Haastateltavien vastaukset ovat yksilöllisiä, mutta koulutus antoi niihin

valmiudet vastata ammatillisesti. Tuloksien laatu ei kuitenkaan ole täysin pysyvää tai yhdenmukaista, koska vastauksien taustalla voi vaikuttaa henkilökohtaiset mielipiteet ja työkokemus. Haastatteluiden aikana pyrin koko ajan olemaan johdattelematta vastauksia mihinkään suuntaan sekä pysyimme koko ajan aiheessa. Annoin myös tilaa vastaajille pohtia haastattelun teemoja rauhassa.

Haastattelussa vastaajat joutuivat miettimään ovatko he koskaan tavanneet yksinhuoltajaisää ja miten kasvatuskumppanuus silloin sujui. Tässä ihmisen muisti voi muokata asioita ja tämä on voinut vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Jos haastattelu tehtäisiin uudelleen, siitä voisi tulla eri tulos tapauksista ja vastaajista riippuen. Vaikka opinnäytetyössäni käytettyä haastattelumenetelmää voidaan pitää luotettavana, ei se kuitenkaan ole suoraan yleistettävissä. Aineisto oli myös rajallista, koska minulla oli vain neljä haastateltavaa ja heidän vastauksensa edustivat vain sen hetkistä tilannetta. Huomioin myös sen, että kaikki haastateltavat olivat Keminmaasta, jolloin yleistettävyyden mahdollisuus on entistä pienempi. Kyseisen paikkakunnan mahdolliset yleiset säädökset ja painotukset päivähoitoon liittyen ovat voineet jollakin tasolla vaikuttaa heidän vastauksiinsa. Olisi myös voinut tulla enemmän hajontaa vastauksissa, jos esimerkiksi osa haastateltavista olisi ollut vaikka Helsingistä.

Haastatteluiden vastauksia ei nähnyt kukaan muu kuin minä ja näin kunnioitin salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta. Haastateltavia ei myöskään pysty tunnistamaan opinnäytetyöntekstistä eli heidän yksityisyytensä on suojattu. Uskon myös tehneeni aineiston analysoinnista mahdollisimman luotettavan. En esimerkiksi ole antanut oman näkemykseni yksinhuoltajuudesta vaikuttaa tuloksiin. Olen pyrkinyt tulkitsemaan vain sitä, mitä haastateltavat vastasivat, enkä ole vetänyt johtopäätöksiä niin sanotusti rivien välistä. Tämä oli kuitenkin ensimmäinen iso haastattelupohjainen työni, jonka olen tehnyt ja se on voinut tiedostamatta vaikuttaa tuloksiin. Koko opinnäytetyöprosessin ajan noudatin hyviä tieteellisiä tapoja eli olin tarkka kirjoittamani tekstin suhteen, rehellinen ja huolellinen lähdeviitteissä ja näin kunnioitin tekijänoikeuksia. Koulutuksen tämänhetkisessä loppuvaiheessa ammattitaitoni on jo kehittynyt ja opinnäytetyön teoreettinen tekstiosuus on laadukkaampaa kuin se olisi ollut opiskeluiden alkuvaiheessa.

5.3 Tutkimusjoukko ja aineistonkeruu

Opinnäytetyöni aineistonkeruussa olen käyttänyt teemahaastattelua. Haastattelin neljää lastentarhaopettajaa. Neljä haastattelua on mielestäni kohtuullinen määrä ja koen, että tämä määrä minun on mahdollista yksin opinnäytetyötä tehdessä käsitellä. Rajasin haastateltavat juuri lastentarhanopettajiin, koska itsekkin voin tulevaisuudessa työskennellä lastentarhanopettajana. Näin saan haastatteluista maksimaalisen hyödyn itselleni, koska voin hyödyntää niitä tulevaisuudessa. Haastatteluista saatava tieto ja kirjallisuuteen perehtyminen ovat menetelmät, joilla keräsin tarvitsemi tiedot tutkimuskysymysteni ratkaisemiseksi.

Aineistonkeruu alkoi, kun aluksi olin sähköpostilla yhteydessä Kemlin päiväkotien johtajiin, yhtä päiväkotia lukuun ottamatta, koska olin ollut siellä harjoittelussa. Koin, että minulla on siihen paikkaan jo ennakoasenne ja näin opinnäytetyöni luotettavuus olisi voinut kärsiä. Kysyin muiden päiväkotien johtajilta, että olisiko heidän lastentarhanopettajistaan kukaan kiinnostunut vastaamaan haastattelukysymyksiini. Valitsin Kemlin lastentarhanopettajat, koska asun siellä ja näin ollen olisi ollut helppo kulkea tekemään haastattelut. Osa päiväkotien johtajista vastasi sähköpostiin, ettei ole aikaa tai kiinnostuneita vastaajia. Johtajiin, jotka eivät vastanneet sähköpostiini, otin yhteyttä soittamalla ja vastaus kaikista paikoista oli sama. Ei ole kiinnostuneita tai ei ole aikaa. Tämän jälkeen pohdin, että mitäs nyt?

Kemlinmaa olisi seuraavaksi lähimpänä minua, joten otin Kemlinmaan päiväkotien johtajiin yhteyttä sähköpostilla. Osa vastasi taas, ettei ole kiinnostuneita ja heihin, ketkä eivät vastanneet sähköpostiin otin jälleen yhteyttä puhelimitse. Osasyyn siihen, että haastatteluun ei ollut tulijoita saattoi olla se, että lähestyin heitä toukokuussa, jolloin kesälomat ovat jo alkamassa. Viimein kahdesta päiväkodista suostuttiin vastaamaan haastatteluuni. Sovin haastatteluajat niihin. Toisessa päiväkodissa ollessani tekemässä haastattelua kyseisen paikan toinen lastentarhanopettaja suostui myös haastatteluun ja sovimme hänelle ajan erikseen toiseen päiväkotiin, jossa hän sattui silloin olemaan töissä. Siellä hän puolestaan houkutteli työkaverinsa myös mukaan haastatteluun ja viimein minulla oli haluamani neljä haastattelua kasassa. Haastatteluiden aikana keskustelu siirtyi luontevasti käsiteltävästä teemasta toiseen. Itselläni oli haastattelun teemat tulostettuna paperille, joka auttoi keskustelun runkona. Kirjoitin parhaani mukaan ylös kaiken mitä haastateltavat vastasivat. En valitettavasti saanut kirjastosta lainattua nauhuria, koska ne olivat juuri

silloin jo varattuna.

5.4 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Ominä tavoitteinani opinnäytetyössäni on pyrkiä ymmärtämään, miten itse tulevana ammattilaisena voin huomioida eri lähtökohdista tulevia lapsia ja heidän perheitään sekä antaa mahdollista tukea kasvatuksen asiantuntijana. Eli tavoitteenani on oman ammatillisuuteni kehittyminen. Tavoitteeseen pyrin haastattelujen ja niiden pohjalta saamani tiedon kautta. Haastattelujen kautta sain kokemukseräistä tietoa opinnäytetyöhöni sekä lastentarhanopettajan näkökulmaa. Kirjallisuudesta hain tukea haastattelemalla saamalleni tiedolle sekä lisää tietoa ja teoriaa aiheesta.

Alustavana suunnitelmanani oli, että maaliskuussa 2014 olisi tarkoitus saavuttaa hyväksytty tutkimussuunnitelma sekä mahdollisen hankkeistamissopimuksen ja tutkimusluvan saaminen hoidetuksi menemään eteenpäin, jos niille on tarvetta. Kevään aikana tavoitteena oli haastattelukysymysten tekeminen ja saada sovittua aika, milloin voidaan haastattelut pitää sekä kerätä aineistoa. Alku kesästä tarkoituksena oli analysoida saatua haastatteluaineistoa ja laatia tarkempi aikataulu itse kirjoitusprosessia varten. Kesäkuussa loman alettua tavoitteena oli itse kirjoittamisprosessin aloittaminen. Tarkoituksena oli kirjoittaa kesälomalla eteenpäin. Opinnäytetyön oli tarkoitus olla mielellään hienosäätöä vaille valmis, kun olin menossa harjoitteluun syksyllä 2014.

Minulle kuitenkin ilmeni pieniä mutkia matkaan opinnäytetyötä tehdessäni ja alustava suunnitelmani ei sitten ihan toteutunut. Kevään aikana sain kuitenkin hyväksytyksi tutkimussuunnitelmani ja hoidettua tutkimusluvan. Tämä vaihe kesti yllättävän kauan, koska koin vaikeaksi laatia tarkkaa tutkimussuunnitelmaa siitä, mitä olen tekemässä. Olen sellainen ihminen, joka usein tekee ensin ja suunnittelee sitten vasta matkan varrella. Ohjauskeskustelu kuitenkin auttoi rajaamaan tutkimuskysymyksiäni ja näin tarkentamaan opinnäytetyöni suuntaa selkeäksi. Loppukeväästä sain lopulta laadittua haastattelukysymykset. Aikatauluni kuitenkin hieman viivästyi, koska aluksi olin Kemissä päiväkotieihin yhteydessä ja heidän vastauksensa viivästyivät osallistumisten suhteen. Loppujen lopuksi Kemistä kukaan lastentarhanopettaja ei suostunut haastatteluuni ja minun täytyi aloittaa haastatteluihin pyyntökierros uudelleen. Tässä vaiheessa minuun meinasi jo iskeä epätoivo, koska kukaan ei suostunut haastateltavaksi.

Olin sitten yhteydessä Keminmaahan ja lopulta sain sieltä neljä lastentarhanopettajaa haastateltavaksi. Haastatteluajat sovittiin kesän alkuun ja opinnäytetyöprosessi lähti taas eteenpäin. Koko kesän olin kuitenkin töissä, jolloin opinnäytetyön tekeminen valitettavasti jäi taka-alalle. Töiden lomassa onneksi ehdin kuitenkin hankkia teorian tietoa erilaisista kirjoista opinnäytetyötäni varten. Alkusyöksystä pääsin vihdoinkin aloittamaan varsinaisen kirjoitusprosessin. Tämä vaihe sujui nopeasti ja luontevasti sekä koin sen suhteellisen helpoksi vaiheeksi. Onhan sitä tieteellisentekstin kirjoittamista ja tiedonhankintaa harjoiteltukin koulussa tehtävien kautta jo kolme vuotta. Teoria osuuden kirjoitettua siirryin haastatteluiden purkuun ja analysointiin.

Analysointi osuuden koin vaikeammaksi kirjoittaa kuin teoria osuuden, koska siinä täytyi olla niin tarkka, että kirjoittaa vain sen mitä haastateltavat ovat oikeasti sanoneet, eikä niin sanotusti tulkita vastauksia rivien välistä. Johtopäätöksiä tehdessä piti myös muistaa, ettei voi yleistää, koska haastattelin vain neljää lastentarhanopettajaa. Tämän jälkeen siirryin metodologisen osuuden kirjoittamiseen. Sen kirjoittamisen koin hankalaksi, koska opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus piti osata ilmaista niin tarkasti. Sain lopulta lähetettyä edes jonkinlaisen version opinnäytetyöstäni ohjaaville opettajilleni syyskuussa. Saamani palautteen ja lokakuun alussa olleen ohjauskäynnin jälkeen lopputavoitteeni opinnäytetyöprosessissa tarkentuivat ja tiesin selvemmin, mistä lähdän jatkamaan. Ennen tätä minulla oli epävarmuus siitä, mitä kaikkea minulla on vielä tekemättä ja pohdin ehdinkö saada työni valmiiksi niin, että valmistuisin suunnitellusti jouluna. Ohjauksen jälkeen koin, että tekemistä vielä viimeiseksi kuukaudeksi riittää, mutta voin selvittää siitä. Laadin itselleni tarkan aikataulun, jotta varmasti ehdin tehdä kaiken valmiiksi.

Jos nyt aloittaisin opinnäytetyöprosessin uudelleen, niin tekisin muutaman asian hieman eri tavalla. Panostaisin tutkimussuunnitelman tekemiseen. Eli suunnittelisin kunnolla ja näin prosessissa olisi helpompaa edetä johdonmukaisesti. En kuitenkaan ole tarkkaan suunnittelevaa tyyppiä, niin koin sen erittäin hankalaksi. En myöskään olisi ollut niin paljon töissä kesällä, vaan olisi pitänyt keskittyä rauhassa tekemään opinnäytetyötä. Näin ei olisi tullut niin kova kiire syksyllä. Työn laatu olisi tällöin myös voinut olla parempaa. Minulla oli myös ensin tarkoituksena saada haastateltavaksi lastentarhanopettajien lisäksi yksinhuoltajaisia, mutta en saanut. Jos olisin aloittanut haastateltavien metsästyksen hieman aiemmin, olisin ehkä voinut jostain sellaisen saadakin. Jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista selvittää yksinhuoltajaisien näkökulmaa aiheesta. Mielenkiintoista olisi

myös selvittää kokevatko monet muutkin lastentarhanopettajat samoin kuin haastatteleuni vastanneet työntekijät, että valmiudet kohdata perinteisestä poikkeavaa vanhemmuutta ovat rajallisia. Näin voisi sitten lähteä viemään viestiä eteenpäin ja saada mahdollisesti päivitettyä koulutuksen antamia valmiuksia työelämään paremmaksi sekä ajankohtaisemmaksi.

6 HAASTATTELUIDEN ANALYSOINTIA

6.1 Taustatietoja haastateltavista lastentarhanopettajista

Tein teemahaastattelun, jonka aiheina oli lastentarhaopettajan koulutustausta ja sen antamat valmiudet työelämään, kasvatuskumppanuus, yksinhuoltajaisän kohtaaminen, asenteiden vaikutus työhön sekä yksinhuoltajaisyyden mahdolliset vaikutukset lapseen. Kävin haastattelemassa Keminmaan kolmessa eri päiväkodissa neljää lastentarhanopettajaa. Heistä kolme oli valmistunut lastentarhanopettajaksi ammattikorkeakoulun puolelta sionomiksi ja sen jälkeen käynyt lisäkoulutuksena esi- ja alkuopetuksen kelpoisuuden. Yksi heistä oli puolestaan opiskellut yliopistossa kasvatustieteiden maisteriksi. Vastauksissa ei ollut huomattavia eroja siinä, että yksi oli hankkinut pätevyytensä yliopiston kautta ja muut ammattikorkeakoulusta. Lastentarhanopettajien työkokemus vaihteli kolmesta vuodesta kuuteen vuoteen.

Kysyessäni lastentarhanopettajilta, ovatko he tavanneet työssään yksinhuoltajaisiä, heidän täytyi oikein alkaa miettimään asiaa. Kahdelle heistä kävi niin, että he muistivat vasta kesken haastattelun, että olivat sittenkin tavanneet. Heistä oli yksi tavannut kaksi yksinhuoltajaisiä, kaksi oli tavannut yhden ja neljäs heistä ei ollenkaan. Yhteishuoltajuuden omaavia vuoroviikkovanhempia on tavattu työssä huomattavasti enemmän. Tähänhän huoltosopimuksia tehdessä nykyään tähdätäänkin, että vanhemmilla olisi lapsistaan yhteishuoltajuus.

6.2. Koulutuksen ja asenteen vaikutus työelämään

Aluksi keskustelimme koulutuksen antamista erilaisista valmiuksista työelämään. Kasvatuskumppanuuden tärkeys korostui näissä keskusteluissa kaikkein eniten. Siinä pidettiin tärkeänä arjen asioista puhumista, josta luottamus pääsee myös hyvin syntymään ja näin mahdollisista vaikeistakin asioista puhuminen myöhemmin helpottaa. Yhdessä vanhemman kanssa asiasta sopiminen sekä yksilöllisyyden huomioiminen koettiin myös tärkeäksi osaksi kasvatuskumppanuutta. Tässä tärkeää on huomioda se, että toisen mielestä hyvä asia ei välttämättä ole toisen mielestä hyvä. Tärkeäksi koettiin myös vanhemmuuden

tukeminen ja sen muistaminen, että päävastuu lapsen kasvatuksesta on vanhemmilla. Lastentarhanopettajien mukaan kasvatuskumppanuudesta puhuttiin koulutuksessa, mutta kaikki vastanneista kokivat, että hyvät taidot vastavuoroiseen kasvatuskumppanuuteen voi oppia vasta käytännön työssä. Kaikki tilanteet ovat niin yksilöllisiä, että niitä ei oikein voi etukäteen harjoitella koulussa, vaan vasta kokemuksen kautta kehittyä. Yksi lastentarhanopettaja sanoi, että siihen aikaan, kun hän kävi koulutuksen 90-luvulla, kasvatuskumppanuuden merkitystä ei niin korostettu kuin nykypäivän koulutuksessa. Hän onkin oppinut sen tärkeyden kokemuksen kautta ja samoin omien lapsien kautta tulleiden kokemusten kautta. Kaksi heistä, jotka olivat viimeksi valmistuneet, kuitenkin kokivat, että heillä kasvatuskumppanuuden tärkeyttä korostettiin ja siihen sai hyvät valmiudet, mutta kokemus tuo siihen sitten sen lopullisen varmuuden.

Puhuimme haastattelussa myös valmiudesta ja mitä se kenellekin lastentarhanopettajalle tarkoittaa. Keskustelimme tästä lähinnä tilanteista, joissa kyseessä on monimuotoisempi perhe kuin ydinperhe, joka on tulossa päiväkodin asiakkaaksi. Tässä tärkeiksi seikoiksi nousivat luontevuuteen pyrkiminen kaikkien perheiden kohdalla, jotta he kokisivat olonsa mahdollisimman tervetulleeksi. Kaikki vanhempia askarruttavat asiat tulee myös ottaa vakavasti eikä niitä saa vähätellä. Ennakkoluuloista luopuminen ja ammattitaitoisuus ovat myös tärkeitä. Samoin herkkyyys huomata mahdolliset huolta herättävät asiat ajoissa, eikä vasta sitten, kun asia on päässyt etenemään pidemmälle.

Itse valmiuteen kohdata erilaiset perheet lastentarhanopettajat kokivat saaneensa huommat valmiudet koulutuksen kautta kuin esimerkiksi kasvatuskumppanuuteen. He kokivat, että siitä ei olisi pahitteeksi puhua kouluissa enemmän. Valmius käsitteenä on myös hyvin muuttuva ja aikaansa sidottu asia. Itse tulee tehdä töitä pysyäkseen perässä, esimerkiksi lakiasetuksista. Siitä, kenelle mitäkin tietoa saa luovuttaa sekä eri kulttuurien tavoista. Puhuimme yksinhuoltajaisyydestä koko ajan haastattelun edetessä. Haastattelussa tuli esille esimerkkinä se, kun saa tietää yksinhuoltajaperheen tulosta päiväkotiin, tulee suhtautua avoimesti perheeseen. Isä voi olla ihan yhtä hyvä vanhempi lapselleen kuin äitikin. Kolme vastanneista seurasikin oman alansa lehtiä ja muita kirjoituksia pysyäkseen itse perillä muuttuvista asioista.

Yhtenä keskustelun aiheena haastattelussani oli asenteet ja niiden vaikutus työhön. Kukaan lastentarhanopettajista ei kokenut omaavansa ennakkoasenteita yksinhuoltajaisiä kohtaan. Esimerkiksi ensimmäisellä kohtaamisella yksi lastentarhanopettaja ei tiennyt

miksi isästä oli tullut yksinhuoltaja. Tällä ei ollut kohtaamista ajatellen väliä, koska hän pyrkii kohtaamaan kaikki vanhemmat tasavertaisesti ja yksilöllisesti. Toinen lastentarhanopettaja oli puolestaan sitä mieltä, että henkilökohtainen mielipide voi vaikuttaa, mutta se on ammattimaisuutta, ettei sitä näytä muille, ainakaan, jos se on negatiivinen. Yksi lastentarhanopettaja tunsi etukäteen yksinhuoltajaisän perheen taustat, mutta pyrki kohtaamaan ihmisen aina ihmisenä. Hänestä oli hyvä, että ennakkoon tuli tieto tilanteesta, koska siinä tapauksessa tieto tuli viranomaisilta. Näin hän tiesi tietojen olevan todella luotettavia ja hän pystyi valmistautumaan paremmin, niin vanhemman kuin lapsen kohtaamiseen. Yksi vastanneista kertoi, ettei käytä aikaa perheen taustojen miettimiseen, koska se veisi liikaa energiaa, nimittäin erilaisia tapauksia on niin paljon.

6.3 Yksinhuoltajaisän perhe päiväkodin asiakkaana

Yksinhuoltajaisän kohtaaminen ei vastanneiden mielestä eroa ydinperheen tai äidin kohtaamisesta. Se koettiin enemmän persoonakysymykseksi. Vastanneet lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että luonnostaan juttu luistaa paremmin jonkun toisen vanhemman kanssa kuin toisen. Vanhemman oma aktiivisuus vuorovaikutuksessa vaikuttaa myös paljon tilanteeseen. Osa haastattelemistani lastentarhanopettajista kokee isän kanssa tehtävän yhteistyön positiivisesti helpommaksi kuin äidin kanssa. Isälle jotenkin uskaltaa helpommin sanoa asiat suoraan. Äidin kanssa työskennellessä miettii tarkemmin, miten asian muotoilee, ettei äiti vain loukkaannu. Yksi ero nousi kuitenkin vastauksista esille. Kaikki lastentarhanopettajat sanoivat, ettei heillä ole ennakkoasenteita yksinhuoltajaisää kohtaan, mutta kaikki heistä kuitenkin sanoivat, niin sanotusti herkistävänsä korviansa enemmän silloin, kun huoltajana on isä. Jos isä vaikka tarvitsisikin apua jossain vanhemmuuteen liittyvässä asiassa ja he seuraavat lasta alkuun hieman tarkemmin.

Kaksi lastentarhaopettajaa oli myös sitä mieltä, että nuoren isän kanssa herää enemmän mieltä askarruttavia kysymyksiä perheen pärjäämisestä kuin vanhemman isän. Toinen heistä oli sitä mieltä, että tämä johtuu nykyään uusavuttomuuden kasvamisesta, että nuoret hankkivat lapsia, vaikka ovat vielä itsekkin nuoria. Tämä sama pätee hänestä kylläkin kaikissa perheissä, ei vain yksinhuoltajien kohdalla. Kahdella heistä oli mielessä myös se, mistä lapsi sitten saa sen puuttuva vanhemman mallin. Kaikki heistä olivat kuitenkin sitä mieltä, että asiat hoidettaisiin samalla tavalla isän kuin kenen tahansa muun vanhemman kanssa. Heistä kukaan ei myöskään usko, että sillä olisi mitään merkitystä, vaikka

suurin osa lastentarhanopettajista on naisia. Kaikki kohtaamiset pyritään hoitamaan samalla tavoin, yksilöllisyys kuitenkin huomioiden.

Keskustelimme haastattelun aikana myös siitä, ovatko lastentarhanopettajat huomanneet joitain asioita, joissa yksinhuoltajaisä voi tarvita enemmän tukea kuin joku toinen vanhempi. Yksi heistä sanoi, että erään isän kohdalla pyrittiin olemaan joustavia työn suhteen. Tällöin lapsen saattoi hakea päiväkodista joku toinen kuin isä, lyhyelläkin varoitusaikalla. Vastannut lastentarhanopettaja kuitenkin sanoi, että tällainen tilanne voi toki olla ydinperheenkin kanssa. Keskustelimme myös lopuksi siitä vaikuttaako lapseen tai näkykö lapsessa, että hänellä on huoltajanaan vain isä. Yhtenä erona nähtiin se, että lähtökohdat huomioitiin entistä tarkemmin varsinkin silloin, jos niistä oli jotain mainintaa ennalta. Kuitenkaan itse lapsesta se ei näy mitenkään ulospäin. Yksi lastentarhaopettaja sanoi, että lapsesta voi huomata esimerkiksi vaatteista, että niin sanottu naisen kädenkosketus puuttuu. Senkin voi kuitenkin nykyään laittaa hänen mukaansa uusavuttomuuden piikkiin. Lapsella saattaa myös olla pidemmät päivät hoidossa, koska on vain yksi vanhempi joka tuo ja hakee. Yksi lastentarhanopettaja myös uskoo vanhempien eron olevan nykyään jo niin yleistä, että se ei ole enää niin suuri asia, vaan osa monen lapsen elämää. Yksi lastentarhanopettaja sanoi mielestäni hyvin, että ”Ei yksinhuoltajaisuus vaikuta lapseen, kunhan vain on joku, joka huolehtii ja välittää”.

6.4 Johtopäätökset

Haastatteluvastausten perusteella lastentarhanopettajan koulutustaustalla ei ole merkitystä, onko hän valmistunut ammattikorkeakoulusta vai yliopistosta. Sillä näytti kuitenkin olevan merkitystä, että milloin koulutuksen oli käynyt. Eri aikaan koulutuksessa painotetaan eri asioita. Esimerkiksi nykyään koulutuksessa korostetaan enemmän kasvatuskumppanuuden merkitystä kuin aikaisemmin. Näin siihen saa todennäköisesti nykyään myös paremmat valmiudet. Iällä näytti myös olevan jonkin verran vaikutusta vastauksiin. Yksi haastateltavista oli iäkkäämpi henkilö, yksi keski-ikäinen ja kaksi alle 30-vuotiasta. Esimerkiksi iän vaikutus näkyi siinä, että tämä iäkkäämpi henkilö oli sitä mieltä, että nuorten ryhtyessä vanhemmiksi, se näkyy lapsen kasvatuksessa niin sanotusti uusavuttomuutena. Tällaista ei näkynyt muiden lastentarhanopettajien vastauksissa. Nämä nuoremmat vastanneet myös pyrkivät koko ajan seuraamaan aikansa lehtiä ja muita uudistuksia pysyäk-

seen perillä asioista. Vastanneet eivät myöskään huomanneet eroa lapsessa oli hänen perheensä sitten millainen tahansa. Yksi heistä sanoi, että ehkä, jos oikein tarkkaan katsoo, niin lapsen vaatteista voi nähdä, että isä on ne valinnut, eikä äiti. Tällöin värit ja koko ovat sinnepäin, eikä niin tarkkaan harkittua kuin äidillä voisi olla.

Itse olen sitä mieltä, että vanhemmuuteen kasvaa ja siinä oppii huolehtimaan itsensä lisäksi myös toisesta ihmisestä. Asioista huolehtimiseen ja organisointiin saa eväät jo omasta lapsuudesta. Jos vanhemmalle itselle ei ole opetettu esimerkiksi, milloin pyykkiä tulisi pestä ja miten ruokaa laitetaan tai mikä on oikein tai väärin, niin miten hän voi sitä toteuttaa omankaan lapsen kasvatuksessa. Mielestäni niin sanottu uusavuttomuus ei siis ole sidoksissa vanhemman ikään.

Lastentarhanopettajat eivät vastausten perusteella kokeneet sillä olevan vaikutusta, että heistä suurin osa on naisia. Eivätkä he uskoneet tämän vaikuttavan kasvatuskumppanuussuhteeseen isän kanssa. Omalle kohdalle ajateltuna kokisin vaikeaksi kertoa huolistani miestyöntekijälle esimerkiksi vasu-keskustelussa. Minä kokisin helpommaksi kertoa huolestuttavat asiansi naispuoliselle työntekijälle, joten isän voisi olla helpompi kertoa asiansa miestyöntekijälle. Vai vaikuttaako tähän kulttuurimme, jossa yleensä lapset oppivat jo pienenä, että mieltä painavat asiat kerrotaan äidille. Äiti yleensä sitten kuuntelee ja pyrkii parhaansa mukaan auttamaan. Onko asioista puhuminen sitten opitusti helpompaa naisen kanssa, jolloin se ei näy yksinhuoltajaisän kohdalla päiväkodissa. Yksinhuoltajaisyyden harvinaisuus näkyi vastauksista puolestaan siten, että vastanneiden täytyi oikein miettiä olivatko he tavanneet heitä uransa aikana yhtään. Johtuuko se siitä, että yksinhuoltajaisia on niin vähän vai siitä, että lastentarhanopettajat olivat niin ammattilaisia, etteivät tehneet eroa vanhemmuuden välillä. Itse ehkä uskon, että yksinhuoltajaisia on niin vähän. Nykyään myös yleistynyt yhteishuoltajuuskin monesti voi hämätä, koska lapset voivat olla vuoroviikoin isällä ja äidillä.

Kasvatuskumppanuudesta ja valmiudesta

Haastatteluista tuli ilmi, että kasvatuskumppanuutta pidettiin tärkeänä osana päiväkodin toimintaa ja lastentarhanopettajan työtä. Se on keino kasvattaa luottamusta, jonka ansiosta tarvittaessa voidaan puhua myös vaikeistakin asioista. Jos ei ole luottamusta ei vanhempi

uskalla kertoa mahdollisista mieltä painavista asioista. Näin tilanne voi päästä kärjisty-
mään, koska siihen ei puututa ajoissa. Vastauksissa myös ilmeni, että lastentarhanopetta-
jan toimiessa kasvatuskumppanina, päävastuu lapsen kasvatuksessa on kuitenkin van-
hemmilla. Nykyään sitä vastuuta tunnutaan kuitenkin sysättävän entistä enemmän päivä-
kotiin ja vanhempien lapsien kohdalla puolestaan koululle. Esimerkiksi monet vanhem-
mat eivät enää opeta lastaan hiihtämään tai luistelemaan, vaan ensimmäiset kokemukset
näistä syntyvät vasta päiväkodin kautta.

Kasvatuskumppanuudessa tärkeäksi tekijäksi nousi vanhemman huolen vakavasti ottami-
nen. Lastentarhanopettajalla on paljon kokemusta ja tietoa, mutta vanhemmalla tietotaitoa
lapsen kehityksestä voi olla vähän, joten vanhemmalla saattaa olla huolta lapsen normaali-
in kehitykseen kuuluvista asioista. Esimerkiksi lastentarhanopettaja tietää, että kaksi vuo-
tiaalle lapselle voi iskeä kovakin uhmaikä, mutta tämä saattaa olla lapsen vanhemmalle
kovakin järkytys. Tällöin vanhempaa tulee aidosti kuunnella ja antaa tälle neuvoja, jos
osaa. Ei saa vain mennä vähättelemään, että tuollaistahan se kaikilla on. Tätä kautta syn-
tyy lisää luottamusta ja jatkossa vanhempi uskaltaa kertoa muistakin mieltä askarrutta-
vista asioista.

Persoonalla nähtiin myös olevan erittäin suuri vaikutus siihen, miten kasvatuskumppa-
nuus lähtee toimimaan. Lastentarhanopettajat kokivat, että joidenkin vanhempien kanssa
löytää paljon helpommin niin sanotun yhteisen sävelen ja huumorin. Välillä heistä puo-
lestaan tuntuu, ettei lapsen vanhempaan saa yhteyttä ollenkaan. Itsekin uskon persoonan
olevan merkittävä tekijä siinä, että tuleeko kasvatuskumppanuussuhteesta syvempi vai
jääkö se pintapuoliseksi. Jokaisella ihmisellä on lähipiirissäänkin henkilöitä, joille voi
helpommin kertoa asioita kuin toiselle, niin miksei sitten päiväkodissakin. Kuitenkin hy-
vällä ammatillisuudella saa rakennettua hyvän kasvatuskumppanuussuhteen kenen
kanssa tahansa.

Haastateltavat kokivat saaneensa työhönsä hyvät valmiudet koulutuksestaan, mutta val-
miutta kohdata erilaisia perheitä ja tilanteita voisi koulutuksessa olla enemmän. Itse olen
samaa mieltä. Koulussa voisi olla esimerkiksi kurssi eri valmiuksista, miten kohdata maa-
hanmuuttajaperheitä ja heidän erilaista kulttuuria, kehitysvammaisen lapsen perheen koh-
taamisesta tai kuinka puuttua, jos havaitsee vanhemmalla päihdeongelmaa. Haastatelta-
vistani kolme koki, että tietoa tulee itse etsiä ja lisäkoulutuksiin on hyvä osallistua. Tämä
kertoo mielestäni heidän hyvästä ammatillisuudestaan. Yksi vastaajista oli puolestaan sitä

mieltä, että hän pärjää nykyisellä koulutuksellaan ja tieto taito tasollaan. Mielestäni kuitenkin jokaisen täytyy valveutua seuraamaan alansa lehtiä ja kirjoituksia, jotta tietää missä mennään. Esimerkiksi lait ja asetukset voivat muuttua ja ne täytyy sitten opetella uudestaan.

Ennakkoluuloja?

Perheen taustatietojen saaminen etukäteen koettiin vastanneiden lastentarhanopettajien keskuudessa kaksi piippuiseksi asiaksi. Toisaalta se oli hyvä asia, niin pystyi valmistautumaan ja hankkimaan itselleen tarvittaessa lisätietoa jostain asiasta, jos sitä ei vielä itsellä ollut. Toisaalta se asettaa ennakkokäsityksen perhettä kohtaan ja se voi vaikuttaa työntekijän asenteeseen joko tietoisesti tai tiedostamatta. Taustatietoihin olisi ehkä parempi tutustua, kun on tavannut perheen jo muutaman kerran ja ehtinyt muodostaa oman käsityksensä perheestä. Yksi vastanneista myös sanoi, ettei kovin perehdy perheen taustoihin, koska muuten mietittävää olisi liian paljon. Tämä ei mielestäni ole kovin ammatillista. Jos ei tutustu perheeseen ja tämän taustoihin, ei voi sitten auttaa jo varhaisessa vaiheessa, jos sille on tarvetta.

Kaikki haastattelemani lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että ei ole merkitystä onko vanhempana yksinhuoltajaisä. He kuitenkin sanoivat, että herkistävät korviaan ja havainnoivat lasta alkuun tarkemmin, kun huoltajana on yksinhuoltajaisä. Tarkoittaako tämä siis sitä, että työntekijät kuitenkin kohtelevat yksinhuoltajaisiä erilailla ja ilmentää heidän ennakkoluuloja. Mielestäni on hyvä jokaisen lapsen kohdalla, joka tulee uutena päiväkotiin herkistää korvia ja havainnoida lasta alkuun tarkemmin. Koskaan ei voi tietää, mitä taustalla voi olla. En kuitenkaan erikseen lähtisi entistä enemmän pohtimaan yksinhuoltajaisän lapsen tilannetta ja asettaisi ennakkoluuloja tämän pärjäämiselle. Itsellä myös säikähti korvaan haastatteluita tehdessä se, että lastentarhanopettajat pohtivat, mistä yksinhuoltajaisän lapsi saa sitten sen puuttuvan vanhemman mallin. Mielestäni nykyajan lapsi näkee niin paljon eri malleja esimerkiksi päiväkodissa, koulussa, harrastuksissa, mediassa ja omassa lähipiirissään, ettei siitä jää mitään niin sanottua mallia puuttumaan.

Kohtaavatko teorian tieto ja haastattelun vastaukset

Haastatteluista sain sen kuvan, että lastentarhanopettajilla on hyvät valmiudet vastata kasvatuskumppanuuteen. Tilanne on myös parantunut entisestään, koska kasvatuskumppanuuden merkitystä korostetaan nykyään koulutuksessa entistä enemmän. Tähän saa kuitenkin vasta varmuutta käytännön työssä, jota ei voi oikein harjoitella koulussa. Valmius kohdata erilaisia perheitä ei ole kuitenkaan yhtä hyvä kuin tietotaso kasvatuskumppanuudesta ja siihen tulisikin panostaa jatkossa koulutuksessa sekä itse olla aktiivinen hankkimaan lisää tietoa. Kasvatuskumppanuudessa ei myöskään nähty eroja isän ja äidin välillä, vaan kaikkien kanssa pyrittiin työskentelemään tasavertaisesti. Persoonalla oli kuitenkin vaikutusta tehtävään yhteistyöhön, samoin vanhemman omalla aktiivisuudella. Eli valmius vastata yksinhuoltajaisien mahdollisiin tarpeisiin on pohjimmiltaan hyvä, koska kaikkia vanhempia kohdellaan samoin, mutta siihen voisi kuitenkin saada lisää valmiuksia ja tietoa esimerkiksi koulutuksen kautta. Ainoana erona nähtiin usein kasvatuskumppanuudessa se, että isälle voi kertoa suoremmin kuin äidille, jos on ilmennyt jotain esimerkiksi lapsen käytöksessä.

Teoriaosuudessa oli myös ajan ja kulttuurin vaikutuksesta ihmiskäsitykseen ja asenteisiin. Se osittain näkyi myös vastauksissa, esimerkiksi tämä yksi vanhempi lastentarhanopettaja koki iäkkäiden vanhempien olevan kyvykkäämpiä vanhempia kuin nuoret vanhemmat. Näin ei ollut enää nuorempien vastanneiden keskuudessa. Naisenmallin puuttumista lapselta oli pohdittu myös osassa teoriakirjallisuutta ja se tuli ilmi myös haastatteluissa. Osaa lastentarhanopettajista myös mietitytti, mistä lapsi sen mallin saa. Ennakkoluuloja siis jossain määrin vielä on, mutta ei läheskään siinä mittapuussa kuin aikaisemmin on ollut. Suunta on siis huomattavasti parempaan päin.

7 POHDINTA

Eräs suurempi asia, jota jäin pohtimaan opinnäytetyötä tehdessäni oli päiväkodissa tapahtuva vanhemmuuden tukeminen ja valmius vastata siihen. Tähän ei kuitenkaan Stakesin kyselyyn vastanneiden 41 prosentin mukaan ole tarpeeksi valmiuksia. Vanhemmuuden tukemisen kuitenkin koki tärkeäksi 90 prosenttia kyselyyn vastanneista. Minun haastattelemani lastentarhanopettajat olivat samaa mieltä kyseisestä asiasta. Tähän täytyisi siis nykyajan koulutuksessa panostaa entistä enemmän. Esille nousi myös minun haastateltavieni mukaan varhaisenpuuttumisen tärkeys, ettei tilanne joissain tapauksissa pääse pahenemaan. Tämän tärkeyttä onkin mielestäni nykyajan koulutuksessa painotettu riittävästi ja siihen saa myös hyvät valmiudet samoin kuin kasvatuskumppanuuteen.

Teoriaosuutta kirjoittaessa kävi myös äkkiä selväksi kuinka suuri vaikutus ihmisten asenteisiin on kulttuurilla ja sillä ajalla, jota eletään. Esimerkiksi ennen ajateltiin lapsen kasvatusvastuun olevan automaattisesti äidillä. Yksinhuoltajaäitejä puolestaan katsottiin yhteiskunnassa halveksittavasti ja asiaa pyrittiin peittelemään. Myöhemmin alettiin vastuutamaan myös isiä huolehtimaan lapsistaan, kun nämä ovat hieman vanhempia sekä osoittamaan heille miehenmallia. Päävastuu kasvatuksessa oli kuitenkin edelleen äideillä. Nykyään naisten käydessä entistä enemmän töissä sekä luodessa uraa, isät nähdään myös kyvykkäinä kasvattamaan lastaan. Isät ovat myös itse alkaneet ottaa vastuuta lapsistaan. Huoltajuuskiistoissakin alkulähtökohtana pitäisikin olla, että lapsen huolto voi olla kummalla tahansa vanhemmista. Onneksi lapsen huoltosopimuksista 90 prosenttia onkin yhteishuoltajuussopimuksia, koska se on nähty parhaaksi ratkaisuksi lapsen kannalta.

Teoriatiedon karttuessa, huomattavaa oli kuitenkin se, että yhteishuoltajuuden ollessa paras ratkaisu lapsen kannalta, se ei käytännössä monestikaan onnistu. Esimerkiksi lapsella voi olla vain yksi asuin osoite, jolloin aina toinen vanhemmista on lähivanhempi ja näin kantaa arjessa vastuun lapsesta. Rahallista tukea voi myös saada vain tämä lähivanhempi. Esimerkiksi Ruotsissa tukien jakaminen on nykyään mahdollista ja Suomi onkin tässä jäljessä. Työttömän yksinhuoltajan tuet eivät myöskään kohtaa Suomessa todellisuutta. Siinä ei esimerkiksi ole oikealla tavalla huomioitu indeksikorotuksia ja sitä, että taloudessa on vain yhden vanhemman tulot käytettävissä. Työssä käynnin kynnystä tulisi myös madaltaa ja tehdä kannattavammaksi.

Yksinhuoltajaisia on Suomessa vielä myös niin vähän, että heihin liittyy vieläkin ennakoluuloja siitä, että taustalla on äidin kyvyttömyys huoltajaksi. Yksinhuoltajaisät ovatkin edelleen Huttusen sanoin sankareita ja kummajaisia. Isän kyvykkyyttä yhtä hyväksi lapsen kasvattajaksi puoltaa se, että vanhemmuuteen kasvetaan. Tällöin siihen pystyy kumpi vanhemmista tahansa. Lapsen kannalta olisi kuitenkin aina parasta, jos molemmat vanhemmat kykenevät kantamaan vastuun lapsestaan. Huomattavaa on se, että isiä yksinhuoltajana arvostetaan enemmän kuin äitejä. Tähän yksinhuoltajaäitien arvostamattomuuteen vaikuttaa varmaan taustalla se, että se on liitetty moraalittomuuteen, ongelmiin kasvatuksessa sekä taloudellisiin ongelmiin. Julkisuus myös antaa positiivista kuvaa yksinhuoltajaisista arjen sankareina. Isät myös tuntevat oikeutensa nykyään paremmin ja miehillä on sallittavampaa näyttää herkempikin puolensa kasvattajana ja hoivaajana. Tulvaisuus näyttääkin yksinhuoltajaisia ajatellen huomattavasti paremmalta kuin ennen.

LÄHTEET

- Alasalmi, Päivi 2011. Loistava yksinhuoltajuus. Juva: Gummerus Kustannus Oy.
- Anttonen Anneli 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Perhe murroksessa-Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 159–185.
- Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia 2009. Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 9-18.
- Haataja, Anita 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 46–62.
- Heinilä, Hannes & Paakkinen, Jouni. Vieraskielisen opetuksen arviointi peruskoulun alasteella, kielenoppimisen näkökulma. Hakupäivä 17.10.2014.
<<http://users.edu.turku.fi/jpaakkin/gradu/g8.htm>>
- Hiilamo, Heikki 2009. Mitä voisimme oppia Ruotsista? Yksinhuoltajien asema Suomen perhepolitiikassa pohjoismaisessa vertailussa. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 63–76.
- HS.fi uutiset 19.6.2011. ESS: Nainenkin voi saada isyysrahaa, Mutta yksinhuoltajaisä ei. Hakupäivä 9.9.2014.
<<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/ESS+Nainenkin+voi+saada+isyysrahaa+mutta+yksinhuoltajais%C3%A4+ei/1135267018723>>
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen-ennalta ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammi, 188–210.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.
- Inspirans 2009. Mitä laadullinen tutkimus on? Hakupäivä 20.9.2014. <<http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus>>
- Jokinen, Arto 1999. Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus?. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.). Mies ja muutos- Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy, 15–51.
- Junttila, Henna 2004. Johdanto. Teoksessa Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammi, 12–17.
- Jyväskylän yliopisto. Laadullinen tutkimus. Hakupäivä 20.9.2014.
<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>>
- Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2013. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja Premedia Helsinki Oy.
- Kartovaara Leena 2007. Lapsiperheiden kehitys. Teoksessa Stakes. Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Edita Prima Oy, 33–45.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen Stakes. Vaajakoski 2006: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kekäle, Jari & Eerola, Petteri 2014. Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (toim.). Isän kokemus. Tampere: Gaudeamus, 19–31.

- Kela 5.3.2013. Vanhempainvapaa äidille tai isälle. Hakupäivä 28.10.2014.
<<http://www.kela.fi/vanhempainvapaa>>
- Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammi.
- Koivula, Maija 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammi, 73–104.
- Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana 2004. Johdanto Isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.). Isäkirja. Keuruu: Vastapaino, 9-25.
- Kolehmainen, Jani 2004. Osallistuva isä- muuttunut mies? Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.). Isäkirja. Keuruu: Vastapaino, 89–108.
- Kröger, Teppo 2009. Yksinhuoltajuus ja isyys: outo yhdistelmä?. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 170–185.
- Kuronen, Marjo 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Perhe murroksessa-Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 103–120.
- Lammi-Taskula, Johanna 2007. Parental Leave for Fathers? Teoksessa Stakes Research Report 166 (toim.). Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland. Vaajakoski: Gummerus.
- Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston Kirjapaino.
- Lammi-Taskula, Johanna & Varsa, Hannele 2001. Vanhemmuuden aika-Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä Stakes 7/2001. Helsinki: Stakesin monistama.
- Mykkänen, Johanna 2014. Isäksi tulon monet polut. Teoksessa Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (toim.). Isän kokemus. Tampere: Gaudeamus, 32–48.
- Ovaska, Maria 2004. Päivähoidon laatukriteerit lasten näkökulmasta sadutuksen keinoin. Teoksessa Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammi, 157–186.
- Pylkkänen, Elina 2009. Yksinhuoltajaperheiden rankempi taakka. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston Kirjapaino, 94–103.
- Rantalaiho, Minna 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Perhe murroksessa-Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 202–227.
- Rantalaiho, Minna 2009. Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 19–45.
- Salmi, Minna & Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Minna 2009. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston Kirjapaino, 78–92.
- Santala, Leena 2009. Miten vanhemmat järjestävät lapsen huollon ja asumisen eron jälkeen?. Teoksessa Forsse'n, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 136–153.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2005. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.
- Suomi.fi 4.7.2014. Yksinhuoltajuus ja elatusvelvollisuus. Hakupäivä 9.9.2014.

<http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/perhe_ja_sosiaalipalvelut/lastenhoito/yksinhuoltajuus_ja_elatusvelvollisuus/index.html>

Vuori, Jaana 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.). Isäkirja. Keuruu: Vastapaino, 29–63.

Vuori, Jaana 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Vuori, Jaana 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Perhe murroksessa-Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 39–63.